EUROOPA
KOMISJON

Brüssel, 26.10.2021
COM(2021) 962 final

KOMISJONI ARUANNE EUROOPA PARLAMENDILE JA NÕUKOGULE

Euroopa CO2-turu toimimise kohta vastavalt direktiivi 2003/87/EÜ (mida on muudetud direktiividega 2009/29/EÜ ja (EL) 2018/410) artikli 10 lõikele 5 ja artikli 21 lõikele 2

{COM(2021) 950 final} - {SWD(2021) 308 final}

Sisukord

Lühendite ja lühinimetuste loetelu 2

1. SISSEJUHATUS 3

2. ELI HKSI TARISTU JA KOHALDAMISALA 4

2.1. ELi register ja Euroopa Liidu tehingulogi 5

3. CO_2-TURU TOIMIMINE 6

3.1. Pakkumine: ringlusse lastud LHÜd 6

3.1.1. Piirmäär 6

3.1.2. Tasuta eraldamine 10

3.1.3. LHÜde müük enampakkumisel 12

3.1.4. Elektri- ja soojusenergia tootmise sektorile ette nähtud erand täieliku enampakkumise põhimõttest 15

3.1.5. Programm „NER 300“ 18

3.1.6. Innovatsioonifond 19

3.1.7. Moderniseerimisfond 19

3.1.8. CO_2-ga seotud kaudsete kulude hüvitamine 20

3.1.9. Rahvusvahelised ühikud 22

3.2. Nõudlus: ringlusest kõrvaldatud LHÜd 23

3.2.1. Heite vähenemine 23

3.2.2. Pakkumise ja nõudluse tasakaalustamine 27

4. LENNUNDUS 29

5. TURUJÄRELEVALVE 32

6. HEITKOGUSTEGA SEOTUD SEIRE, ARUANDLUS JA TÕENDAMINE 35

7. ELI HKSi JA ŠVEITSI HKSi SEOTUS 37

8. ENERGIATÕHUSUSE DIREKTIIVI NING RIIKLIKE ENERGIA- JA KLIIMAKAVADE RAKENDAMISE MÕJU ELI HKSile 40

8.1. Energiatõhususe direktiivi rakendamise mõju ELi HKSile 40

8.2. Riiklike energia- ja kliimakavade rakendamise mõju ELi HKSile 42

9. JÄRELDUSED JA VÄLJAVAATED.....44

Lühendite ja lühinimetuste loetelu

CO_2	Süsinikdioksiid
CORSIA	Rahvusvahelise lennunduse süsinikdioksiidiheite kompenseerimise ja vähendamise süsteem
EMP	Euroopa Majanduspiirkond
EEX	Euroopa energiabörs
ESMA	Euroopa Väärtpaberiturujärelevalve
EL 27	Euroopa Liidu liikmesriigid
ELi HKS	Euroopa Liidu heitkogustega kauplemise süsteem
ELi tehingulogi	Euroopa Liidu tehingulogi
ICAO	Rahvusvaheline Tsiviillennunduse Organisatsioon
ICE	InterContinental Exchange Futures Europe
MiFID 2	Finantsinstrumentide turgude direktiiv
MiFIR	Finantsinstrumentide turgude määrus
N_2O	Dilämmastikoksiid
NER	Uute osalejate reserv
PFCd	Perfluorosüsivesinikud
ÜK	Ühendkuningriik
UNFCCC	Ühinenud Rahvaste Organisatsiooni kliimamuutuste raamkonventsioon

1. SISSEJUHATUS

Alates 2005. aastast on Euroopa Liidu heitkogustega kauplemise süsteem (ELi HKS) olnud kasvuhoonegaaside heite vähendamise ELi strateegia põhiaspekt. Alates selle süsteemi käivitamisest 2005. aastal on ELi HKSi kohaldamisalasse kuuluvate elektri- ja soojusenergiatootjate ning energiamahukate tööstussektorite heitkogused vähenenud ligikaudu 43 %[1]. Koos õigusaktidega, mis käsitlevad taastuvenergiat[2] ja energiatõhusust,[3] on see märkimisväärselt aidanud saavutada ELi üldeesmärki vähendada kasvuhoonegaaside heidet 2020. aastaks 1990. aasta tasemega võrreldes 20 %. EL ületas selle eesmärgi ja vähendas kasvuhoonegaaside heidet 2020. aastaks 1990. aasta tasemega võrreldes ligikaudu 31 %[4].

2021. aasta juulis võttis komisjon vastu ettepanekute paketi Euroopa rohelise kokkuleppe elluviimiseks[5]. Ettepanekute eesmärk on viia ELi kliima-, energia-, maakasutus-, transpordi- ja maksupoliitika kooskõlla ülesandega vähendada kasvuhoonegaaside netoheidet 2030. aastaks 1990. aasta tasemega võrreldes vähemalt 55 %. ELi HKSil on selle eesmärgi saavutamisel väga oluline roll. Pakett hõlmab ettepanekut seada ELi HKSi siht kõrgemale ja võtta uueks eesmärgiks vähendada heidet 2030. aastaks 2005. aasta tasemega võrreldes 61 %[6] (praegune eesmärk on vähendada 43 % võrreldes 2005. aasta tasemega) ning sellega nähakse ette vähendada heitkoguste piirmäära üldiselt ja aastaseid heitkoguseid rohkem: praeguse 2,2 % asemel 4,2 % aastas[7]. ELi HKSi läbivaatamise ettepaneku kohaselt laiendatakse selle kohaldamisala ka meretranspordist tulenevale heitele ning sellega tehakse ettepanek luua uus eraldi heitkogustega kauplemise süsteem, mis hõlmaks maanteetranspordi ja hoonete puhul kasutatavate kütustest tulenevat heidet[8].

Eraldi ettepaneku kohaselt tugevdatakse turustabiilsusreservi[9] – mehhanismi, mille abil tegeletakse ELi HKSis alates 2019. aastast tekkinud LHÜde ülejäägiga ning suurendatakse süsteemi vastupanuvõimet suurte vapustuste suhtes, kohandades enampakkumisel müüdavate LHÜde pakkumist.

---

[1] 2020. aasta lõpuks EL 27 + Ühendkuningriigi + Islandi, Liechtensteini ja Norra puhul (ELi HKSi kohaldamisala 31. detsembrini 2020).

[2] Euroopa Parlamendi ja nõukogu 11. detsembri 2018. aasta direktiiv (EL) 2018/2001 taastuvatest energiaallikatest toodetud energia kasutamise edendamise kohta (ELT L 328, 21.12.2018, lk 82).

[3] Euroopa Parlamendi ja nõukogu 11. detsembri 2018. aasta direktiiv (EL) 2018/2002, millega muudetakse direktiivi 2012/27/EL, milles käsitletakse energiatõhusust (ELT L 328, 21.12.2018, lk 210).

[4] Heitkoguste vähenemine EL 27s. EL 27 + ÜK puhul oli vähenemine 1990. aasta tasemega võrreldes 32,5 %.

[5] Euroopa rohelise kokkuleppe elluviimine, 14.7.2021.

[6] Selle eesmärgi puhul on võetud arvesse ELi HKSi kohaldamisala kavandatavat laiendamist meretranspordisektorile.

[7] Ettepanek: Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiv, millega muudetakse direktiivi 2003/87/EÜ, millega luuakse liidus kasvuhoonegaaside lubatud heitkoguse ühikutega kauplemise süsteem, otsust (EL) 2015/1814, mis käsitleb ELi kasvuhoonegaaside heitkogustega kauplemise süsteemi turustabiilsusreservi loomist ja toimimist, ning määrust (EL) 2015/757 (COM(2021) 551 final).

[8] COM(2021)551 final (vt eespool).

[9] Ettepanek. Euroopa Parlamendi ja nõukogu otsus, millega muudetakse otsust (EL) 2015/1814 seoses lubatud heitkoguse ühikute kogusega, mis lisatakse ELi kasvuhoonegaaside heitkogustega kauplemise süsteemi turustabiilsusreservi kuni 2030. aastani (COM(2021) 571 final).

Juulikuise paketi kahe lisaettepaneku kohaselt tugevdatakse lennunduse ELi HKSi,[10] tagamaks, et sektor panustab ELi heitkoguste vähendamise eesmärgi saavutamisse, ning rakendamaks rahvusvahelise lennunduse süsinikdioksiidiheite kompenseerimise ja vähendamise süsteemi (CORSIA) ELi õiguses viisil, mis on kooskõlas ELi 2030. aasta kliimaeesmärkidega.

Käesolev Euroopa CO_2-turu toimimist käsitlev aruanne esitatakse kooskõlas direktiivi 2003/87/EÜ[11] (ELi HKSi direktiiv) artikli 10 lõikega 5 ja artikli 21 lõikega 2. See hõlmab teavet 2020. aasta ja 2021. aasta esimese poole kohta (kuni 30. juuni 2021) ning kuna 2020. aasta on ELi HKSi 3. etapi (2013–2020) viimane aasta, antakse selles ülevaade ka kõnealuse perioodi peamistest arengusuundadest.

Aruandes uuritakse heitkoguste märkimisväärset vähenemist 3. etapis ja selle vähenemise põhjuseid (punkt 3.2.1) ning analüüsitakse turustabiilsusreservi rolli ELi HKSis tekkinud LHÜde ülejäägi vähendamisel (punkt 3.2.2). Samuti tuuakse selles välja 3. etapi olulised arengusuunad järgmistes valdkondades: lennundus (punkt 4), tasuta eraldamine (punkt 3.1.2), LHÜde enampakkumine, enampakkumisest saadav tulu ja selle kasutamine (punkt 3.1.3), ELi HKSi rahastamisvahendid (punktid 3.1.4–3.1.8), turujärelevalve (punkt 5) ning ELi HKSi rakendamise tulemuslikkus osalevates riikides (punkt 6). Aruandes on kaks uut punkti: punktis 7 kirjeldatakse ELi HKSi ja Šveitsi HKSi seotust ning uuritakse, millist mõju süsteemide sidumine on kahele CO_2-turule avaldanud; 8. peatükis uuritakse direktiivi 2012/27/EL (mida on muudetud direktiiviga (EL) 2018/2002 (energiatõhususe direktiiv))[12] ning 2019. aasta lõimitud riiklike energia- ja kliimakavade rakendamise mõju ELi HKSile.

Kui ei ole märgitud teisiti, kasutati käesoleva aruande koostamisel andmeid, mis olid 2021. aasta juuni lõpuks kas avalikult või komisjonile kättesaadavad. Aruanne sisaldab (ÜK) 2020. aasta andmeid Ühendkuningriigi kohta, et kajastada ELi HKSi kohaldamisala kuni 31. detsembrini 2020. ELi HKSi iseloomustav tehniline ja kirjeldav teave on esitatud käesolevale aruandele lisatud komisjoni talituste töödokumendi liidetes.

2. ELI HKSI TARISTU JA KOHALDAMISALA

ELi HKSi 3. etapis (2013–2020) kuulus süsteemi kohaldamisalasse 28 ELi liikmesriiki (sealhulgas ÜK) ja kolm EFTA riiki: Island, Liechtenstein ja Norra. Alates 1. jaanuarist 2021 kuuluvad ELi HKSi kohaldamisalasse 27 liikmesriiki ning Island, Liechtenstein ja Norra, samuti elektrijaamad Põhja-Iirimaal. Alates 1. jaanuarist 2020 on ELi HKS seotud Šveitsi CO_2-turuga (vt punkt 7).

[10] Ettepanek: Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiv, millega muudetakse direktiivi 2003/87/EÜ seoses lennunduse panusega kogu ELi majandust hõlmavasse heitkoguste vähendamise eesmärki ja üleilmse turupõhise meetme asjakohase rakendamisega (COM(2021) 552 final),; ja ettepanek: Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiv, millega muudetakse direktiivi 2003/87/EÜ seoses liidus asuvate õhusõidukikäitajate teavitamisega üleilmse turupõhise meetme raames kohaldatavatest kompenseerimisnõuetest (COM(2021) 567 final).

[11] Euroopa Parlamendi ja nõukogu 13. oktoobri 2003. aasta direktiiv 2003/87/EÜ, millega luuakse liidus kasvuhoonegaaside lubatud heitkoguse ühikutega kauplemise süsteem ja muudetakse nõukogu direktiivi 96/61/EÜ (ELT L 275, 25.10.2003, lk 32).

[12] Euroopa Parlamendi ja nõukogu 11. detsembri 2018. aasta direktiiv (EL) 2018/2002, millega muudetakse direktiivi 2012/27/EL, milles käsitletakse energiatõhusust (ELT L 328, 21.12.2018, lk 210).

Kokku reguleeritakse ELi HKSiga üle 10 400 soojuselektrijaama ning tootmiskäitise heitkoguseid ning nende ligikaudu 350 õhusõidukikäitaja heitkoguseid, kes teenindavad lende Euroopa Majanduspiirkonna (EMP) lennujaamade vahel ning EMPst Šveitsi ja Ühendkuningriiki. Kuigi 3. etapi alguses oli ELi HKSiga hõlmatud ligikaudu pool ELi kasvuhoonegaaside koguheitest, on sellega praegu hõlmatud ligikaudu 36 % ELi kasvuhoonegaaside heitest. Üksikasjalik ülevaade ELi HKSi kohaldamisalast 3. etapis on esitatud käesolevale aruandele lisatud komisjoni talituste töödokumendi 1. liites.

2.1. ELi register ja Euroopa Liidu tehingulogi

ELi registri ja Euroopa Liidu tehingulogi (ELi tehingulogi) abil jälgitakse üldiste ja lennunduse LHÜde kuuluvust, registreerides kontodel hoitavad kogused ja kontodevahelised tehingud. Nende süsteemidega registreeritakse ka paiksete käitiste (soojuselektrijaamad ning tootmiskäitised) ja õhusõiduki käitajate heitkogused ning kõnealustest heitkogustest tulenevate kohustuste täitmine. Mõlemat süsteemi käitab ja haldab komisjon ning kontode omanike ja esindajate (äriühingud ja füüsilised isikud) kontaktisikute rollis on süsteemis osalevate riikide riiklikud registrihaldajad. ELi register sisaldab kontosid ja selles registreeritakse kohustuste täitmist käsitlev teave ning ELi tehingulogis kontrollitakse automaatselt kõiki kontodevahelisi tehinguid, registreeritakse need ja antakse nende tegemiseks luba, tagades seega, et kõik ülekanded vastavad ELi HKSi eeskirjadele.

ELi registrisse ja ELi tehingulogisse kantud andmed on endiselt oluline teabeallikas, millele tuginetakse ELi HKSi käsitleva mitmesuguse aruandluse puhul, näiteks turustabiilsusreservi ülejäägi näitaja (vt punkt 3.2.2) arvutamisel ja Euroopa Keskkonnaameti aruannete koostamisel. Lisaks tagab ELi tehingulogi ELi HKSi läbipaistvuse, kuna selles avaldatakse teave selle kohta, kuidas paiksed käitised ja õhusõidukite käitajad vastavad ELi HKSi sätetele, ja teave kontodevaheliste tehingute kohta.

ELi tehingulogi avalik veebisait oli 3. etapis töökindel ja toimis kõigil aastatel 365 päeva aastas ööpäev läbi. Esines vaid kavandatud tehnilistest täiendustest tingitud lühikesi katkestusi. Sama oli olukord ka 2020. aastal. Erandiks oli 18. august 2020, mil tehniliste probleemide tõttu ei töödeldud mitut tehingut nõuetekohaselt. 19. ja 21. augustil tegeleti vigade väljaselgitamise ja parandamisega, mistõttu ei olnud ELi register siis kättesaadav.

2020. aastal ja 2021. aasta esimesel poolel lõpetati ELi registriga seoses mitu olulist arendustööd. Esiteks hakati alates 1. jaanuarist 2021 ajutiselt kohaldama ELi ja Ühendkuningriigi vahelist kaubandus- ja koostöölepingut,[13] mis jõustus 1. mail 2021. Lepinguga võtavad EL ja Ühendkuningriik kohustuse säilitada oma kliima- ja keskkonnapoliitika eesmärgid 2020. aasta lõpu tasemel ning kohandada neid poliitikasuundi kooskõlas rahvusvaheliste kohustustega. Lepingu artiklis 392 on sätestatud, et alates 1. jaanuarist 2021 on mõlemal lepinguosalisel kehtestatud CO_2 hinnastamise süsteem, mida kohaldatakse elektri- ja soojusenergia tootmisest, tööstusest ja lennundusest tulenevate

[13] Ühelt poolt Euroopa Liidu ja Euroopa Aatomienergiaühenduse ning teiselt poolt Suurbritannia ja Põhja-Iiri Ühendkuningriigi vaheline kaubandus- ja koostööleping (ELT L 149, 30.4.2021, lk 10).

kasvuhoonegaaside heitkoguste suhtes. Põhja-Iirimaa elektritootjad ja EMPst Ühendkuningriiki suunduvad lennud jäävad ELi HKSi kohaldamisalasse, Ühendkuningriigist EMPsse suunduvad lennud aga Ühendkuningriigi CO_2 hinnastamise süsteemi kohaldamisalasse (vt punkt 4). Seetõttu jäid Põhja-Iirimaa elektritootjad ELi registrisse ning ELi HKSi direktiivi muudeti, et võtta arvesse muudatusi lendudega seotud kohaldamisalas.[14]

Samuti jõustus 31. detsembril 2020 Doha muudatus,[15] millega kehtestati Kyoto protokolli teine kohustusperiood (1. jaanuar 2013 kuni 31. detsember 2020). Komisjoni määruse (EL) nr 389/2013 (registrimäärus)[16] artikli 5 kohaselt haldab komisjon ELi Kyoto protokolli registrit, mis on osa ELi registrist. Kuigi 31. detsember 2020 oli teise kohustusperioodi viimane päev, toimib Kyoto protokolli läbipaistvussüsteem ja nõuetele vastavuse tagamise süsteem edasi kuni nõuetele vastavuse lõpliku kontrolli lõpuni. 2023. aastal esitatakse ja vaadatakse läbi teise kohustusperioodi viimase aasta heiteinventuuri tulemused ning esitatakse lõpparuanne.

1. jaanuaril 2020 jõustus ELi HKSi ja Šveitsi HKSi sidumise leping[17]. Selleks et süsteemid seotuna tööle rakendada, võeti 21. septembril 2020 kasutusele ajutine lahendus kahe süsteemi registrite sidumiseks ja nende vahel LHÜde ülekandmise võimaldamiseks (vt punkt 7).

Komisjoni delegeeritud määrusega (EL) 2019/1122[18] kehtestatud uute eeskirjade tehniline rakendamine lõpetati edukalt ja uued funktsioonid said ELi registris kättesaadavaks alates 1. jaanuarist 2021.

3. CO_2-TURU TOIMIMINE

3.1. Pakkumine: ringlusse lastud LHÜd

3.1.1. Piirmäär

Piirmäär tähistab nende kasvuhoonegaaside maksimaalset absoluutkogust, mida ELi HKSiga hõlmatud üksused võivad õhku paisata, nii et tagatud oleks HKSi heitkoguste vähendamise eesmärgi saavutamine, ning see vastab kauplemisperioodil ringlusse lastud LHÜde arvule. Kogu ELi HKSi suhtes kohaldatakse ühist kogu ELi hõlmavat piirmäära (üksikasjalikum teave piirmäära kohta on esitatud käesolevale aruandele lisatud komisjoni talituste töödokumendi 2. liites). ELi HKSi 3. etapis (2013–2020) langetati ülemmäära igal aastal lineaarse vähendamisteguri 1,74 % alusel, tagades koguheite vähenemise (vt punkt 3.2.1). ELi HKSi 4. etapis (2021–2030) langetatakse piirmäära nii paiksete käitiste kui ka

[14] Komisjoni 17. juuni 2021. aasta delegeeritud määrus (EL) 2021/1416, millega muudetakse Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiivi 2003/87/EÜ seoses Ühendkuningriigist saabuvate lendude väljajätmisega liidu heitkogustega kauplemise süsteemist (ELT L 305, 31.8.2021, lk 1).

[15] Komisjoni teatis ühinenud Rahvaste Organisatsiooni kliimamuutuste raamkonventsiooni Kyoto protokolli Doha muudatuse jõustumise kohta (ELT C 432, 14.12.2020, lk 1).

[16] Komisjoni 2. mai 2013. aasta määrus (EL) nr 389/2013, millega luuakse liidu register vastavalt Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiivile 2003/87/EÜ, Euroopa Parlamendi ja nõukogu otsustele nr 280/2004/EÜ ja nr 406/2009/EÜ ning tunnistatakse kehtetuks komisjoni määrused (EL) nr 920/2010 ja nr 1193/2011 (ELT L 122, 3.5.2013, lk 190).

[17] Euroopa Liidu ja Šveitsi Konföderatsiooni vaheline kasvuhoonegaaside heitkogustega kauplemise süsteemide sidumise leping (ELT L 322, 7.12.2017, lk 3).

[18] Komisjoni 12. märtsi 2019. aasta delegeeritud määrus (EL) 2019/1122, millega täiendatakse Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiivi 2003/87/EÜ seoses liidu registri toimimisega (ELT L 177, 2.7.2019, lk 3).

lennunduse puhul igal aastal vähendamisteguri 2,2 % alusel. Allpool (vt tabel 1) on esitatud paiksete käitiste heite piirmäär ja ringlusse lastud lennunduse LHÜde arv[19] 3. etapi iga aasta kohta.

Tabel 1. ELi HKSi piirmäär ELi HKSi 3. etapis (2013–2020)

Aasta	Aastane piirmäär (paiksed käitised)	Aastas ringlusse lastud lennunduse LHÜd[20]
2013	2 084 301 856	32 455 296
2014	2 046 037 610	41 866 834
2015	2 007 773 364	50 669 024
2016	1 969 509 118	38 879 316
2017	1 931 244 873	38 711 651
2018	1 892 980 627	38 909 585
2019	1 854 716 381	38 830 950
2020	1 816 452 135	42 803 537

1. veebruaril 2020 jõustus Ühendkuningriigi Euroopa Liidust väljaastumise leping[21]. ELi HKSi direktiivi kohaldati Ühendkuningriigi suhtes 31. detsembrini 2020 ning Iirimaa ja Põhja-Iirimaa protokolli[22] kohaselt jääb Põhja-Iirimaal toimuv elektrienergiatootmine ELi HKSi kohaldamisalasse ning asjakohased õigused ja kohustused jäävad kehtima.

Komisjon reageeris nendele muudatustele, võttes 16. novembril 2020 vastu otsuse kogu ELi hõlmava LHÜde kohandatud koguse kohta.[23] Ajakohastatud piirmäära (kohaldatakse baasperioodist 2008–2012) puhul võeti arvesse ainult Põhja-Iirimaal toimuvast

[19] Alates 2013. aastast ringlusse lastud lennunduse LHÜde arv on saadud sellise alt-üles-lähenemisviisi rakendamise tulemusena, mille puhul alustatakse tasuta eraldatud kogusest (määratakse käitajate EMPs toimuva tegevuse jaoks kindlaks tegevuspõhiste võrdlusaluste põhjal). Seejärel tuletatakse enampakkumisel müüdavate LHÜde arv, tuginedes asjaolule, et tasuta eraldatud kogus (sh erireserv kiiresti kasvavatele õhusõiduki käitajatele ja uutele osalejatele eraldamiseks) peaks moodustama üldkogusest 85 %. Enampakkumiste osa moodustab ülejäänud 15 %.

[20] Ajakohastatud arvud kajastavad lisaks tasuta eraldatud ja enampakkumisel müüdud kogustele rahvusvaheliste ühikute ELi HKSi LHÜdeks vahetamisi.

[21] Suurbritannia ja Põhja-Iiri Ühendkuningriigi Euroopa Liidust ja Euroopa Aatomienergiaühendusest väljaastumise leping (ELT L 29, 31.1.2020, lk 7).

[22] ELT L 29 (vt eespool)

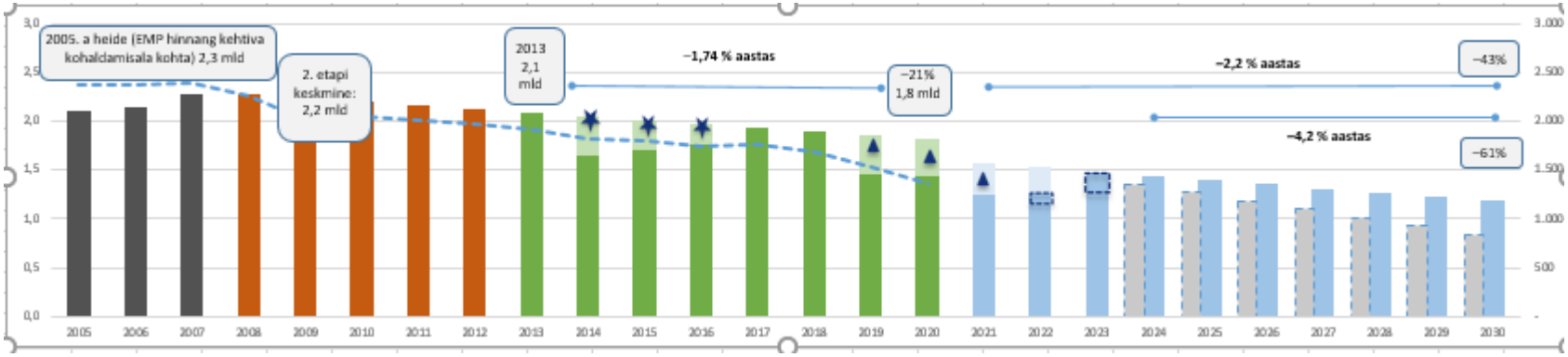
[23] Komisjoni 16. novembri 2020. aasta otsus (EL) 2020/1722 ELi heitkogustega kauplemise süsteemis 2021. aastaks välja antavate liidu lubatud heitkoguse ühikute üldkoguse kohta (ELT L 386, 16.11.2020, lk 26).

elektritootmisest tulenevaid heitkoguseid. Piirmäära langetati proportsionaalselt Ühendkuningriigist pärit heite kogustele, mida enam arvesse ei võetud.[24]

Allpool (vt joonis 1) on tehtud kokkuvõte piirmäära alanemisest, mis tuleneb lineaarse vähendamisteguri suurendamisest 2,2 %ni alates 2021. aastast. See kajastab ka turustabiilsusreservi ühikuvoogude rolli ja edasilükatud panuseid turustabiilsusreservi (vt punkt 3.2.2). Joonisel esitatud katkendjoontega ääristatud tulbad kajastavad ligikaudset mõju, mis tuleneb 2030. aastaks seatud suuremast heite vähendamise eesmärgist, mille kohta komisjon tegi ettepaneku 14. juuli 2021. aasta läbivaatamise paketi raames, et täita Euroopa rohelist kokkulepet.

[24] Komisjoni otsusega C/2020/1722 aastaks 2021 kehtestatud piirmäära puhul ei ole arvesse võetud ELi HKSi direktiivi II peatüki kohaselt õhusõiduki käitajatele eraldatavate LHÜde kogust. Kõnealune kogus saadakse sellise alt-üles-lähenemisviisi rakendamise tulemusena, mille puhul alustatakse lennundusele tasuta eraldatud kogusest, nagu on selgitatud teatises, mis käsitleb üleliidulist LHÜde kogust 2021. aastal ja turustabiilsusreservi ELi heitkogustega kauplemise süsteemi raames (ELT C 428I, 11.12.2020, lk 1).

Joonis 1. Piirmäära alanemine 2021. aastast kehtiva lineaarse vähendamisteguri 2,2 % kohaldamise korral[25]

★ Edasilükatud LHÜd (kokku 900 miljonit)

▲ Turustabiilsusreservi ühikuvood

⬚ Turustabiilsusreservi sisenevad/väljuvad ühikuvood olenevalt turuülejäägist

[25] 4. etapi piirmäär kajastab HKSi LHÜde üldkogust, mis avaldati Brexiti järel ELi komisjoni otsusega (EL) 2020/1722.

3.1.2. Tasuta eraldamine

Kuigi alates 3. etapist eraldatakse põhimõtteliselt 57 % LHÜde kogumahust enampakkumisel, eraldatakse märkimisväärne kogus LHÜsid tasuta, et vähendada kasvuhoonegaaside heite ülekandumise (tegevus viiakse üle kolmandatesse riikidesse, kus kliimapoliitika pole kasvuhoonegaaside heite suhtes nii range, millega võib kaasneda heite üldine suurenemine) ohtu. Elektritootmisele LHÜde tasuta eraldamist ei võimaldatud ning tööstusele tasuta eraldamine põhines tulemuslikkuse võrdlusalustel, et veelgi rohkem stimuleerida kasvuhoonegaaside heitkoguste vähendamist ja innovatsiooni edendamist.

3. etapi alguses loodi ELi HKSis uute osalejate reserv, et uutele tööstuskäitistele ja tootmisvõimsust oluliselt suurendavatele käitistele saaks tasuta eraldada täiendavaid LHÜsid. Reservi maht moodustab 5 % selle ajavahemiku LHÜde kogumahust. Sektorid ja allsektorid, mille puhul loetakse kasvuhoonegaaside heite ülekandumise ohtu märkimisväärseks ja millele seega eraldatakse tasuta LHÜsid rohkem, lisati kasvuhoonegaaside heite ülekandumise ohuga sektorite loetellu[26]. Kuna tasuta eraldatavate LHÜde nõudlus ületas saadaolevat pakkumist, vähendati eraldatavat kogust kõigi käitiste jaoks sama protsendimäära alusel, kohaldades sektoriülest paranduskoefitsienti,[27] mis vaadati läbi[28] 2017. aastal. Sektoriülese paranduskoefitsiendi väärtused on esitatud lisatud komisjoni talituste töödokumendi 3. liite tabelis 3.1.

Algses reservis oli pärast innovatsiooni toetava programmi „NER300“ (vt punkt 3.1.5) jaoks 300 miljoni LHÜ mahaarvamist 480,2 miljonit LHÜd. 2021. aasta juuni seisuga oli kogu 3. etapiks reserveeritud 1 392 käitisele 178,3 miljonit LHÜd. Seega jääb reservi 301,9 miljonit LHÜd. Sellest 200 miljonit LHÜd paigutatakse 4. etapi reservi ja ülejäänud turustabiilsusreservi.

2021. aasta juuni seisuga on 3. etapi jaoks algselt heaks kiidetud LHÜde tasuta eraldamise mahtu – 6,5 miljardit – vähendatud ligikaudu 585 miljoni võrra käitiste sulgemise või nende tootmismahu või -võimsuse vähendamise tõttu. Allpool (vt tabel 2) on esitatud kokkuvõte 3. etapis tasuta eraldatud LHÜdest.

[26] Komisjoni 27. oktoobri 2014. aasta otsus, millega määratakse ajavahemikuks 2015–2019 kindlaks vastavalt Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiivile 2003/87/EÜ selliste sektorite ja allsektorite loetelu, mille puhul kasvuhoonegaaside heite ülekandumise ohtu peetakse märkimisväärseks (ELT L 308, 29.10.2014, lk 114).

[27] Komisjoni 5. septembri 2013. aasta otsus 2013/448/EL, milles käsitletakse riiklikke rakendusmeetmeid kasvuhoonegaaside lubatud heitkoguse ühikute tasuta eraldamiseks üleminekuperioodil kooskõlas Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiivi 2003/87/EÜ artikli 11 lõikega 3 (ELT L 240, 7.9.2013, lk 27).

[28] Komisjoni 24. jaanuari 2017. aasta otsus (EL) 2017/126, millega muudetakse otsust 2013/448/EL seoses Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiivi 2003/87/EÜ artikli 10a kohaselt kehtestatud ühtse sektoriülese paranduskoefitsiendiga (ELT L 19, 25.1.2017, lk 93).

Tabel 2. Tööstusele tasuta eraldatud LHÜd, jaanuar 2013 kuni juuni 2021 (miljonites) [29]

	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Tasuta eraldamine[30] (EL 27 + Ühendkuningriik + Island, Liechtenstein ja Norra)	903,0	874,8	847,6	821,3	796,2	771,9	748,1[31]	724,8
Uute osalejate reservist eraldamine (täiesti uude objekti investeerimine ja võimsuse suurendamine)	11,7	15,2	18,9	22,8	24,6	26,9	29,1	28,9
Tasuta LHÜd, mis on jäänud eraldamata tootmise lõpetamise või tootmises või tootmisvõimsuses tehtud muudatuste tõttu	41,9	61,3	74,0	76,5	79,9	85,1	80,3	85,9

Kuigi osalevad riigid said esitada 3. etapi viimase aasta LHÜde tasuta eraldamise muudatuste kohta teateid ka veel 2021. aastal, on suuremast osast muudatustest juba teatatud. Seega võib järeldada, et 3. etapi lõpu seisuga oli ligikaudu:

- 1 821 käitist 11 646st, kes lõpetasid tegevuse või läbisid füüsilise muudatuse, mis vähendas nende tootmisvõimsust alla künnise, mistõttu tunnistati nende kasvuhoonegaaside heite luba kehtetuks;
- 505 uut osalejat;
- 887 üksust, kelle tootmisvõimsus oluliselt suurenes;
- 378 käitist, kelle tootmisvõimsus oluliselt vähenes;
- 2 985 käitist, kelle tegevus lõpetati osaliselt, ja
- 1 434 käitist, kelle tegevus pärast selle osalist lõpetamist taastus.

Tegevuse lõpetamise, selle osalise lõpetamise või tootmisvõimsuse olulise vähendamise tõttu (ELi HKSi direktiivi artikli 10a lõike 19 ja artikli 10a lõike 20 kohaselt) eraldamata LHÜd

[29] Kui varasemates CO_2-turgu käsitlevates aruannetes põhinesid andmed teadetel, mille iga aasta juuni lõpuks esitasid süsteemis osalevad riigid, siis käesolevas ja eelmise aasta aruandes CO_2-turu kohta põhinevad andmed ELi registril ning andmeid koguti vastavalt 30. juunil 2021 ja 2020. Selle uue lähenemisviisi valimise eesmärk oli kajastada eraldamist täpsemalt, eraldamistehingute toimumise ja registrisse kandmise järgi.

[30] Algselt eraldatud kogus enne sektoriülese paranduskoefitsiendi kohaldamist.

[31] Ühendkuningriigile LHÜde eraldamine (48,0 miljonit LHÜd 2019. aastaks eraldatud üldkogusest), mis peatati 2019. aastal kaitsemeetmete tõttu, mida võetakse ELi HKSi keskkonnaalase terviklikkuse tagamiseks olukordades, kus EList välja astuva liikmesriigi suhtes enam ELi õigust ei kohaldata, jätkus 2020. aastal.

lisatakse vastavalt otsuse (EL) 2015/1814[32] (turustabiilsusreservi otsus) artikli 1 lõikele 3 turustabiilsusreservi, nagu ka uute osalejate reservist (NER) eraldamata LHÜd.

Et vältida kasvuhoonegaaside heite ülekandumise ohtu, jätkub tasuta eraldamine 4. etapis vastavalt ajakohastatud võrdlusväärtustele, mis tuletatakse ELi 10 % kõige tõhusamate käitiste tulemustest. 2017. aasta novembris jõuti poliitilisele kokkuleppele ELi HKSi muudetud direktiivi suhtes, misjärel võttis komisjon vastu õigusaktid tööstusele LHÜde tasuta eraldamise rakendamiseks 4. etapis. Vastuvõetud õigusaktid on loetletud lisatud komisjoni talituste töödokumendi 4. liite tabelis 4.1.

3.1.3. LHÜde müük enampakkumisel

Alates 3. etapist on ELi HKSis peamine LHÜde eraldamise meetod enampakkumisel müümine, mille maht moodustab 57 % eraldatavate LHÜde kogumahust. Enampakkumisel müümist reguleeritakse komisjoni määrusega (EL) nr 1031/2010[33] (enampakkumismäärus), milles on sätestatud enampakkumiste ajastamine, haldamine ja muud asjaolud, millest lähtudes enampakkumisi korraldada, et tagada avatud, läbipaistev, ühtne ja mittediskrimineeriv protsess.

3. etapis toimusid enampakkumised järgmiste enampakkumisplatvormide kaudu.

- Euroopa energiabörs (EEX), kes korraldas enampakkumisi ühtse enampakkumisplatvormina 25 liikmesriigile, kes osalevad ühises hankemenetluses. EEX korraldas enampakkumisi ka Poolale (kes loobus osalemast ühises hankemenetluses, kuid ei ole veel määranud oma enampakkumisplatvormi) ning alates 2019. aasta juunist Islandile, Liechtensteinile ja Norrale (pärast seda, kui muudeti EMP lepingut, et võimaldada Islandil, Liechtensteinil ja Norral osaleda ühist enampakkumisplatvormi käsitlevas ühises hankelepingus).
- EEX, kes korraldas enampakkumisi Saksamaale ühismeetmevälise enampakkumisplatvormina.
- ICE Futures Europe (ICE), kes korraldas enampakkumisi Ühendkuningriigile ühismeetmevälise enampakkumisplatvormina kuni 2020. aasta lõpuni.

EEX määrati alates 2021. aastast uuesti ühiseks enampakkumisplatvormiks ning enampakkumistel osalemine märkimisväärselt ei muutunud.

3. etapis korraldati üle 1 800 enampakkumise ja 30. juuniks 2021 küündis see arv oluliselt üle 1 900. Allpool (vt tabel 3) on antud ülevaade LHÜde kogustest,[34] mis müüdi kuni 30. juunini

[32] Euroopa Parlamendi ja nõukogu 6. oktoobri 2015. aasta otsus (EL) 2015/1814, mis käsitleb ELi kasvuhoonegaaside heitkogustega kauplemise süsteemi turustabiilsusreservi loomist ja toimimist ning millega muudetakse direktiivi 2003/87/EÜ (ELT L 264, 6.10.2015, lk 1).

[33] Komisjoni 12. novembri 2010. aasta määrus (EL) nr 1031/2010 Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiivi 2003/87/EÜ (millega luuakse ühenduses kasvuhoonegaaside saastekvootidega kauplemise süsteem) kohase kasvuhoonegaaside saastekvootide enampakkumise ajastamise, haldamise ja muude aspektide kohta (ELT L 302, 18.11.2010, lk 1).

[34] Üldiste LHÜde koguste kindlaksmääramisel võeti arvesse otsust 1359/2013/EL. Lennunduse LHÜde koguste kindlaksmääramisel võeti arvesse otsust nr 377/2013/EL ja määrust (EL) nr 421/2014.

2021 EEXi ja ICE enampakkumisplatvormidel, sealhulgas üldiste LHÜde varajastel enampakkumistel[35].

Tabel 3. 3. etapis enampakkumistel müüdud LHÜde üldkogus, jaanuar 2012 kuni 30. juuni 2021[36]

Aasta	Üldised LHÜd	Lennunduse LHÜd
2012	89 701 500	2 500 000
2013	808 146 500	0
2014	528 399 500	9 278 000
2015	632 725 500	16 390 500
2016	715 289 500	5 997 500
2017	951 195 500	4 730 500
2018	915 750 000	5 601 500
2019	588 540 000	5 502 500
2020	778 505 000	7 505 000
2021 (kuni 30. juuni 2021)	308 326 000	1 343 000

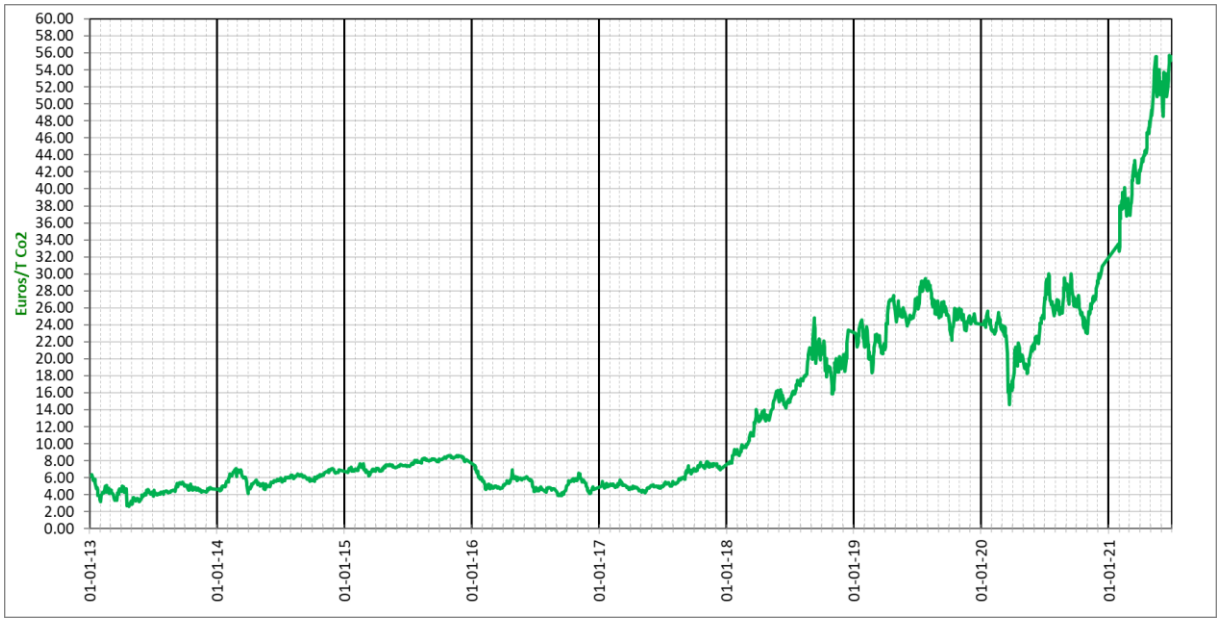
Allikas: EEX.

Alates turustabiilsusreservi kasutuselevõtmisest 2019. aasta jaanuaris on see märgatavalt vähendanud enampakkumistele pandavate LHÜde hulka. Enampakkumised kulgesid üldjuhul sujuvalt ja enampakkumishinnad olid heas kooskõlas järelturu hindadega.

3. etapis tühistati enam kui 1 800 enampakkumisest kokku 15 enampakkumist vastavalt enampakkumismääruse eeskirjadele kas seetõttu, et baashinna nõue ei olnud täidetud, või et pakkumiste kogumaht oli enampakkumistele pandud LHÜde mahust väiksem. Joonis 2 annab ülevaate ELi CO_2-turu enampakkumishindadest alates 2013. aastast.

[35] 3. etapi LHÜde varajased enampakkumised korraldati 2012. aastal, pidades silmas elektrienergiasektoris laialt levinud kaubandustava müüa elektrit forvardlepingute alusel ja osta vajalik sisend (sealhulgas LHÜd) siis, kui väljundit müüakse.
[36] Tabelis on esitatud enampakkumistel müüdud kogused EL 27 + Ühendkuningriigi + Islandi, Liechtensteini ja Norra kohta (välja arvatud 2021. aasta, mille andmed ei hõlma Ühendkuningriigi andmeid).

Joonis 2. Üldiste LHÜde enampakkumishinnad, jaanuar 2013 kuni 30. juuni 2021

Allikas: EEX.

Üldiste LHÜde enampakkumistel 3. etapis osalenute arv on esitatud käesolevale aruandele lisatud komisjoni talituste töödokumendi 5. liites. Enampakkumisplatvormid avaldavad iga enampakkumise üksikasjalikud tulemused aegsasti selleks ette nähtud veebisaitidel. Lisateave enampakkumiste tulemuste, sealhulgas osalejate, enampakkumisele pandud ja müüdud LHÜde suhtarvu ning hindade kohta on esitatud komisjoni veebisaidil avaldatud osalevate riikide aruannetes[37].

3. etapi enampakkumiste tulu liikmesriikide, Ühendkuningriigi, Islandi, Liechtensteini ja Norra peale kokku oli üle 68 miljardi euro (vt lisatud komisjoni talituste töödokumendi tabelid 5.1, 5.2 ja 5.3)[38]. Ainuüksi 2020. aastal oli enampakkumiste kogutulu üle 19 miljardi euro ja 2021. aasta esimesel poolel 13,9 miljardit eurot. ELi HKSi direktiiviga on ette nähtud, et liikmesriigid peaksid kasutama vähemalt 50 % oma enampakkumistulust – sealhulgas kogu tulu, mis on saadud solidaarsuse ja majanduskasvu edendamise huvides eraldatud LHÜdest, ning kogu tulu, mis on saadud lennundussektorile eraldatud LHÜdest[39] – kliima- ja energiaeesmärkidel.

Tuginedes teabele, mille liikmesriigid komisjonile esitasid, kasutati kliima- ja energiaeesmärkidel 2020. aastal hinnanguliselt ligikaudu 72 % enampakkumistuludest ning ligikaudu 75 % (56,5 miljardit eurot) kogu 3. etapi kogutuludest. Väike osa sellest summast (ligikaudu 3 % kogutulust alates 2013. aastast) kulutati rahvusvahelistel kaalutlustel, kuid suurem osa 3. etapi enampakkumistel saadud tulust kulutati riigisisestel kliima- ja energiaeesmärkidel (peamiselt taastuvenergia, energiatõhususe ning teadus- ja

[37] ELi HKSi enampakkumised
[38] Need arvud sisaldavad innovatsiooni- ja moderniseerimisfondide jaoks enampakkumistel müüdud LHÜsid.
[39] ELi HKSi direktiivi artikli 3d lõige 4.

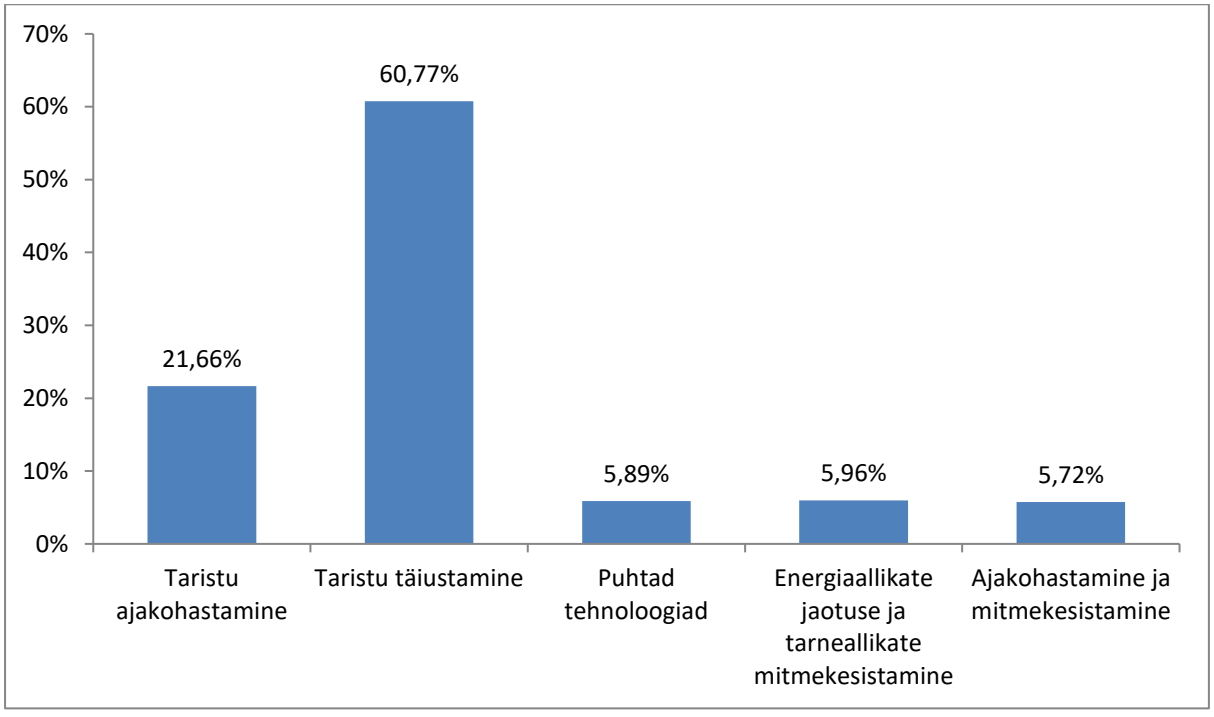
arendustegevuse huvides). Praktikas kulutavad liikmesriigid kliima- ja energiaeesmärkidel rohkem, kui on enampakkumistest saadav tulu[40].

3.1.4. Elektri- ja soojusenergia tootmise sektorile ette nähtud erand täieliku enampakkumise põhimõttest

3. etapis tehti ELi HKSi direktiivi artikliga 10c erand üldisest LHÜde enampakkumise eeskirjast, et toetada investeeringuid elektrienergiasektori ajakohastamisse mitmes väiksema sissetulekuga liikmesriigis[41]. Artikli 10c alusel tasuta eraldatavad LHÜd arvati maha sellest LHÜde hulgast, mille liikmesriik müüks muidu enampakkumisel. Kuna artikli 10c kohane LHÜde tasuta eraldamine elektrienergia tootjatele hõlmas riigiabi, kiideti artikli 10c erandi rakendamise riiklikud kavad heaks riigiabieeskirjade alusel ning nende suhtes kohaldati riigiabisuuniste nõudeid[42].

Teatatud, artikli 10c kohase investeerimistoetuse koguväärtus aastatel 2009–2020 on üle 13,1 miljardi euro. 83 % sellest summast kasutati taristu täiustamiseks ja ajakohastamiseks (peamiselt söe- ja gaasielektrijaamade moderniseerimiseks ning elektri- ja soojusvõrkude täiustamiseks) (vt joonis 3). Ülejäänud investeeringud tehti energiaallikate jaotuse mitmekesistamiseks ja keskkonnasäästlike tehnoloogialahenduste väljaarendamiseks.

Joonis 3. Artikli 10c kohane toetus kokku investeeringuliikide kaupa, 2013–2019

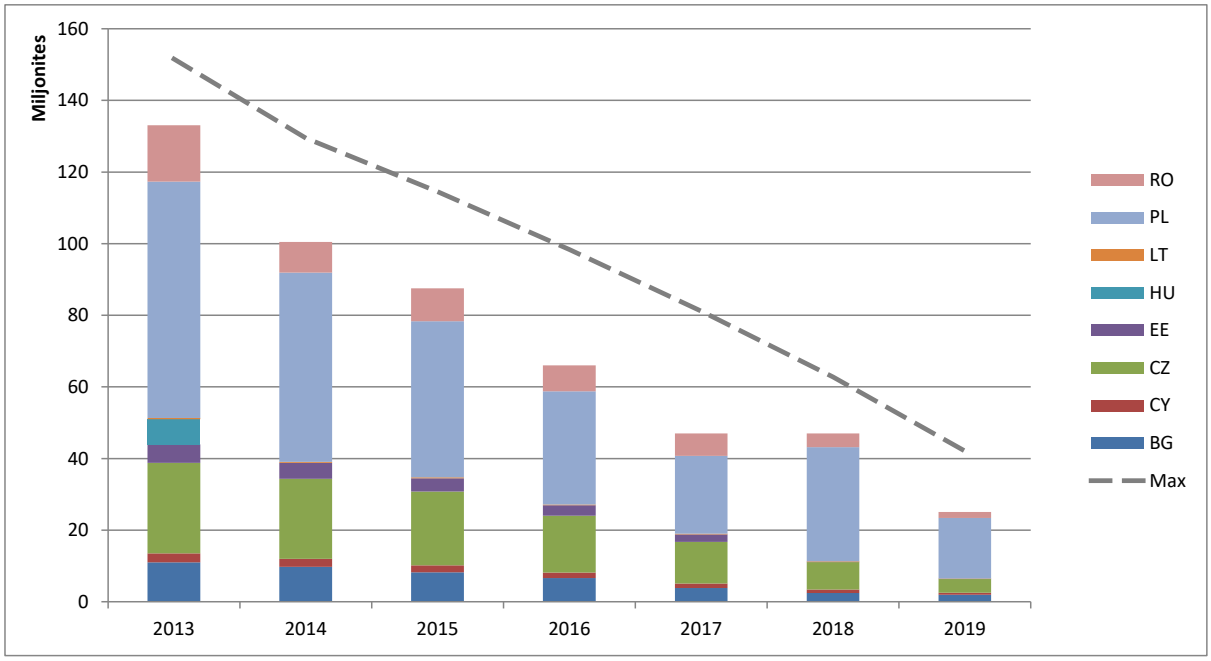

Allikas: kliimameetmete peadirektoraat.

[40] Üksikasjalikum teave enampakkumistulu kasutamise kohta on esitatud ELi kliimameetmete 2021. aasta eduaruandes (COM(2021)960).
[41] Artikli 10c erandit oli õigus kasutada Bulgaarial, Eestil, Küprosel, Leedul, Lätil, Maltal, Poolal, Rumeenial, Tšehhil ja Ungaril. Läti ja Malta otsustasid 3. etapis seda mitte teha.
[42] Suunised, mis käsitlevad teatavaid riigiabimeetmeid kasvuhoonegaaside saastekvootidega kauplemise süsteemis pärast 2012. aastat (ELT C 158, 5.6.2012, lk 4).

Joonis 4 esitab ajavahemikul 2013–2019 artikli 10c kohaselt eraldatud LHÜde arvu ELi liikmesriikide kaupa (2020. aastaks LHÜsid ei eraldatud).

Joonis 4. Artikli 10c alusel tasuta eraldatud LHÜd, 2013–2019[43]

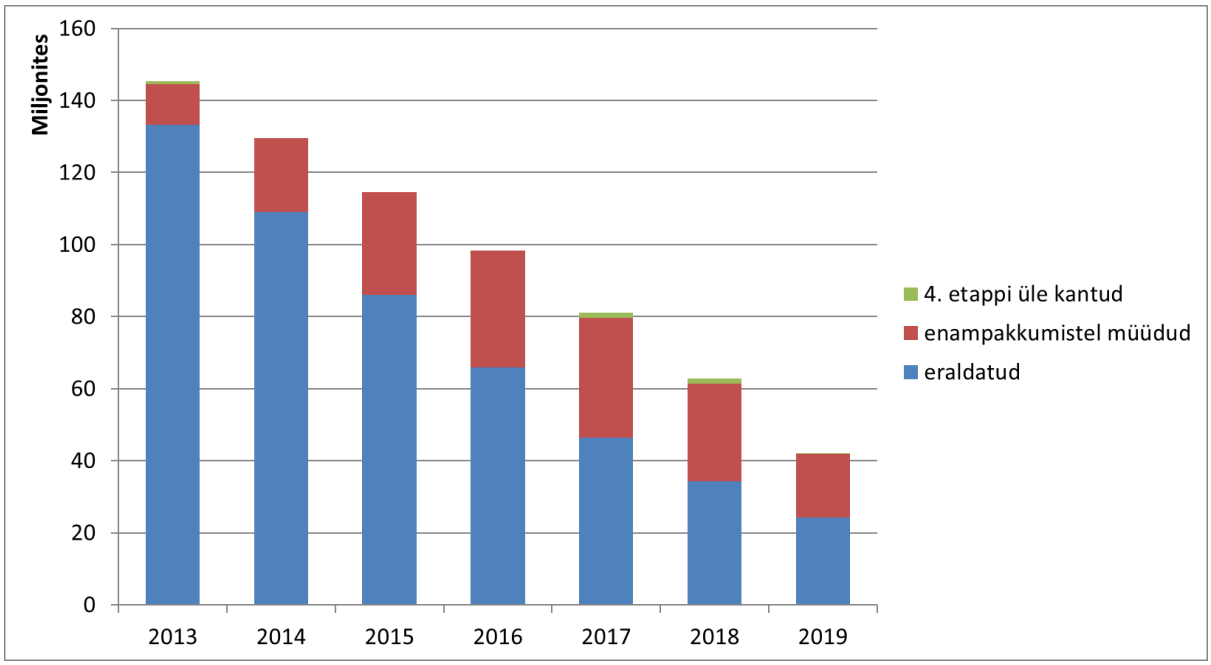
Allikas: kliimameetmete peadirektoraat.

Käesolevale aruandele lisatud komisjoni talituste töödokumendi 6. liite tabelis 6.1 on märgitud abikõlblikes liikmesriikides elektrienergia tootjatele 3. etapis tasuta eraldatud LHÜde arv. 6. liite tabelis 6.2 on esitatud artikli 10c alusel aastas eraldatavate LHÜde maksimaalne arv.

Artikli 10c alusel eraldatavad LHÜd, mis jäid 3. etapis eraldamata, võis müüa enampakkumisel või eraldada kooskõlas ELi HKSi direktiiviga 4. etapis artikli 10c alusel tehtavateks investeeringuteks, mis valitakse välja konkurentsipõhise pakkumismenetlusega, või kanda üle moderniseerimisfondi. Joonis 5 näitab, kui palju LHÜsid artikli 10c alusel 3. etapi iga aasta kohta eraldati, enampakkumisel müüdi või 4. etappi üle kanti.

[43] Joonisel 4 esitatud, artikli 10c kohaselt eraldatud LHÜde arv võib hõlmata varasemate aastate eest viitega välja antud LHÜde arvu. Asjaomased kogused aastate kaupa on kajastatud ELi tehingulogis.

Joonis 5. Artikli 10c alusel eraldatavate LHÜde ülejäägi jaotus (eraldatud, enampakkumisel müüdud, 4. etappi üle kantud) [44]

Allikas: kliimameetmete peadirektoraat.

Kokku eraldati ajavahemikul 2013–2019 ligikaudu 74 % saadaolevatest artikli 10c alusel eraldatavatest LHÜdest. Enamik ülejäänud LHÜdest müüdi enampakkumisel, 4. etappi kanti üle neist vaid väike kogus (ligukaudu 0,5 %). 3. etapis eraldamata jäänud, artikli 10c kohase erandi alusel eraldatavate LHÜde arv, mille liikmesriigid enampakkumisel müüsid (või kavatsesid enampakkumisel müüa), on esitatud lisatud komisjoni talituste töödokumendi 6. liite tabelis 6.3.

ELi HKSi direktiivi artikli 10c kohane LHÜde tasuta eraldamine on üleminekuperioodil võimalik ka 4. etapis, ent siis kohaldatakse rangemaid läbipaistvussätteid ning abikõlblikel liikmesriikidel on võimalus kasutada neile artikli 10c alusel eraldatud LHÜsid täielikult või osaliselt moderniseerimisfondi raames tehtavate investeeringute toetamiseks. Bulgaaria, Rumeenia ja Ungari otsustasid jätkata artikli 10c kohase erandi kasutamist 4. etapis[45] ning töötavad praegu välja selle sätte rakendamiseks vajalikke riiklikke raamistikke. Komisjon

[44] Joonisel 5 esitatud kogused hõlmavad 2021. aasta enampakkumiskalendri lõpuni müüdavaid koguseid. 2013. aastast 4. etappi üle kantud LHÜd (912 630) nähti algselt ette viiele Ungari käitisele eraldamiseks, kuid 2014. aastal tunnistati need käitised eraldise saamiseks sobimatuks. 27. septembril 2019 teatas Ungari läbivaadatud ELi HKSi direktiivi artikli 10c lõike 5 ja artikli 10d lõike 4 kohaselt komisjonile oma kavatsusest kasutada kõik artikli 10c alusel eraldatavad 912 630 LHÜd, mida ei olnud 2020. aastaks eraldatud, artikli 10c kohase erandi rakendamiseks 4. etapis.

[45] Kooskõlas artikli 10c lõikega 2 pidi iga liikmesriik, kes kavatses 4. etapis kasutada üleminekuperioodil energiasektori ajakohastamiseks võimaldatavaid tasuta LHÜsid, avaldama 30. juuniks 2019 üksikasjaliku riikliku raamistiku ja/või toetatavate väikeprojektide loetelu. Seda tegid ainult Bulgaaria, Ungari ja Rumeenia. Kooskõlas artikli 10c lõikega 5 võisid liikmesriigid 30. septembriks 2019 otsustada kasutada 3. etapis eraldamata jäänud tasuta eraldatavad LHÜd valikuliselt LHÜde tasuta eraldamiseks üleminekuperioodil 4. etapis või müüa need LHÜd enampakkumisel (vt lisatud komisjoni talituste töödokumendi 6. liite tabel 6.3).

peab need riigiabieeskirjade kohaselt heaks kiitma[46]. Teised abikõlblikud liikmesriigid[47] otsustasid müüa oma 4. etapi LHÜd enampakkumisel või kanda need üle moderniseerimisfondi. Artikli 10c kohase erandi alusel kasutatavate moderniseerimisfondi üle kantavate või enampakkumisel müüdavate 4. etapi LHÜde arv on esitatud käesolevale aruandele lisatud komisjoni talituste töödokumendi 6. liite tabelis 6.4.

3.1.5. Programm „NER 300“

3. etapis oli programm „NER 300“ suuremahuline rahastamisprogramm uuenduslike vähese CO_2-heitega energiatootmise näidisprojektide rahastamiseks. Selle eesmärk oli tutvustada süsinikdioksiidi keskkonnaohutu kogumise ja säilitamise võimalusi ning uuenduslikku taastuvenergiatehnoloogiat ELis kaubanduslikus ulatuses. Programmi „NER 300“ rahastamiseks konverteeriti rahalisteks vahenditeks 300 miljonit LHÜd uute osalejate reservist (NER). Raha eraldati projektidele, mille väljavalimiseks korraldati kahes voorus, detsembris 2012 ja juulis 2014 toimunud projektikonkurss.

Kokku eraldati programmi „NER 300“ raames 2,1 miljardit eurot 20 liikmesriigi 38 taastuvenergiaprojekti ning süsinikdioksiidi kogumise ja säilitamise ühe projekti toetuseks. 30. juuniks 2021 oli käivitunud kaheksa projekti: bioenergiaprojekt Verbiostraw Saksamaal, maismaa tuulepargi projekt Windpark Handalm Austrias, avamere tuulepargi projektid Veja Mate ja Nordsee One Saksamaal, aruka võrgu projekt Puglia Active Network Itaalias, avamere ujuvtuulepargi projektid Vertimed Prantsusmaal ja Windfloat Portugalis ning kontsentreeritud päikeseenergia projekt Minos Kreekas. Kaks projekti – Itaalia bioenergiaprojekt BEST ja Rootsi maismaa tuulepargi projekt Windpark Blaiken – loetakse lõpetatuks[48].

Pärast teist projektikonkurssi välja valitud nelja lisaprojekti puhul on käimas ettevalmistustööd. COVID-19 pandeemia tõttu on nende käivitamise kuupäevi aga muudetud[49]. Tulenevalt raskustest programmi „NER300“ nõuetele vastava kaasrahastamise leidmisel ning keerulisest majanduslikust ja poliitilisest olukorrast ei suudetud 23 projekti jaoks piisavalt koguda täiendavaid rahalisi vahendeid ja need jäeti programmist välja, millega seoses vabanes kokku peaaegu 1,5 miljardit eurot.

2017. aastal lubati programmi „NER300“ käsitleva otsusega[50] esimese projektikonkursi raames tühistatud projektidest vabanenud vahendeid (708,7 miljonit eurot) reinvesteerida projektidesse, mida toetatakse olemasolevatest rahastamisvahenditest – InnovFini energiavaldkonna näidisprojektide rahastamisvahendist ja Euroopa ühendamise rahastu

---

[46] Suunised, mis käsitlevad teatavaid riigiabimeetmeid kasvuhoonegaaside saastekvootidega kauplemise süsteemis pärast 2021. aastat (ELT C 317, 25.9.2020, lk 5).

[47] 4. etapis on õigus artikli 10c erandit kasutada Bulgaarial, Eestil, Horvaatial, Leedul, Lätil, Poolal, Rumeenial, Slovakkial, Tšehhil ja Ungaril.

[48] Käivitatud projektide tegevust on alustatud ja neid viiakse ellu, lõpetatud projektide tegevus on aga lõppenud.

[49] Komisjoni rakendusotsus C(2021) 1712, millega muudetakse rakendusotsuseid C(2012) 9432 ja C(2014) 4493 seoses NER300 rahastamisprogrammi teatavate projektidega, eelkõige COVID-19 pandeemiast mõjutatud projektidega.

[50] Komisjoni 20. novembri 2017. aasta otsus (EL) 2017/2172, millega muudetakse otsust 2010/670/EL seoses esimese konkursivooru väljamaksmata tulude kasutuselevõtuga (ELT L 306, 22.11.2017, lk 24).

võlainstrumendist, mida mõlemat haldab Euroopa Investeerimispank. Need projektid ja nendega seotud kavad näitavad selgelt, et kehtestatud segarahastamismehhanism toimib tõhusalt. Programmi „NER300“ raames välja maksmata jäänud vahendid eraldatakse täielikult eeldatavasti 2022. aasta lõpuks.

Projektikonkursside teises voorus kasutamata jäänud vahendid suunatakse innovatsioonifondi. Seni on innovatsioonifondi üle kantud 746,6 miljonit eurot.

Programmi „NER300“ kohta on esitatud täiendavat teavet lisatud komisjoni talituste töödokumendi 7. liites.

3.1.6. Innovatsioonifond

ELi HKSi innovatsioonifond koondab 450 miljoni LHÜ enampakkumistel müümise kaudu ajavahemikul 2020–2030 vähemalt 20 miljardit eurot[51]. Nii on see üks maailma suurimaid programme, mille eesmärk on rahastada uuenduslike vähese CO_2-heitega tehnoloogia- ja tööstuslahenduste kaubanduslikku tutvustamist, et vähendada Euroopa energiamahukate tööstusharude, uuenduslike taastuvate energiaallikate, energia salvestamise ning süsinikdioksiidi kogumise ja säilitamise CO_2-heidet.

2020. aastal kuulutas komisjon koos Euroopa Kliima, Taristu ja Keskkonna Rakendusametiga välja esimesed innovatsioonifondi projektikonkursid. Projektikonkursid äratasid suurt huvi uuenduslikele keskkonnasäästliku tehnoloogia projektidele rahastust otsivate igas suuruses ettevõtjate seas eri sektorites ning kõigis liikmesriikides, samuti Islandil ja Norras. Suurprojektidele mõeldud projektikonkursi[52] raames paluti 70 parima projekti (taotlusi oli kokku 311) esitajatel esitada 23. juuniks 2021 täielik ettepanek teise etapi tarvis. Laekus 66 täielikku ettepanekut, millega taotleti toetust ligikaudu 6 miljardi eurot. Selle projektikonkursi raames on saadaolevate vahendite summa kokku 1 miljard eurot. Hindamistulemused tehakse kättesaadavaks 2021. aasta neljandas kvartalis.

Väikeprojektidele mõeldud projektikonkurss[53] lõppes 10. märtsil 2021 ja sinna esitati 232 taotlust. Rahastamiseks valiti välja 32 väikeprojekti, mis kutsuti osalema toetuse andmise ettevalmistamise etappi 2021. aasta juulis, ja rahastuse kogusummaks kujunes 118 miljonit eurot. Edukaid projekte viiakse ellu 12 liikmesriigis, samuti Islandil ja Norras, ning need vähendavad kasvuhoonegaaside heidet nii energeetika- kui ka tööstussektoris.

Innovatsioonifondi raames projektiarendusabi andmiseks valiti välja 15 suurprojekti, mille toetuse kogusumma on 4 miljonit eurot.

[51] Summa oleneb CO_2 hinnast; siin on arvestatud CO_2 hinnaks 40 eurot. Euroopa rohelise kokkuleppe elluviimise paketi raames teeb komisjon ettepaneku innovatsioonifondi mahtu märgatavalt suurendada.
[52] Innovatsioonifond: suurprojektidele mõeldud projektikonkurss
[53] Innovatsioonifond: väikeprojektidele mõeldud projektikonkurss

3.1.7. Moderniseerimisfond

Moderniseerimisfond on ELi HKSi peamine rahastamisvahend, mis loodi eesmärgiga toetada CO_2-heite vähendamist Kesk- ja Ida-Euroopa liikmesriikides[54]. See koondab ligikaudu 25 miljardit eurot,[55] mis saadakse enam kui 643 miljoni LHÜ[56] enampakkumistel müümisest 4. etapis.

Moderniseerimisfond võeti kasutusele 2021. aasta jaanuaris. Esimese kaks korda aastas toimuva väljamaksetsükli käigus kinnitati Ungaris, Poolas ja Tšehhis kuus mitmeaastast kava, mille rahaline kogumaht on 304 miljonit eurot. Kavadega nähakse muu hulgas ette investeeringud taastuvenergia valdkonda, energiatõhususse ja arukatesse võrkudesse ning elektrivõrkude ja energiakogukondade arendamisse.

LHÜde koguarv toetust saava liikmesriigi kohta 4. etapis on esitatud lisatud komisjoni talituste töödokumendi 7. liite tabelis 7.3.

3.1.8. CO_2-ga seotud kaudsete kulude hüvitamine

Peale otseheitega seoses tasuta eraldatavate LHÜde võivad liikmesriigid anda riigiabi, et hüvitada teatavatele elektrimahukatele tööstusharudele kaudsest heitest tulenevad CO_2-ga seotud kulud, st kulud, mille on põhjustanud elektrienergiatootjate LHÜ-ostude kulude tarbijatele ülekandmisest tingitud elektri hinnatõus. Selleks et tagada CO_2-ga seotud kaudsete kulude ühtlustatud hüvitamine liikmesriikides ja vähendada siseturul konkurentsimoonutusi, võttis komisjon vastu ELi HKSi riigiabi suunised. Nende suuniste esimest väljaannet kohaldati aastatel 2013–2020 tekkinud kaudsete kulude suhtes[57]. Seejärel vaadati see läbi, et hõlmata ajavahemik 2021–2030[58].

Käesolevas aruandes esitatakse üksikasjalikult liikmesriikide 2020. aastal tehtud kulutused, mis on seotud 2019. aastal tekkinud kaudsete kuludega, mille suhtes kohaldati suuniste esimest väljaannet. Andmed 2020. aastal tekkinud kaudsete kulude hüvitamise kohta ei ole veel kättesaadavad. Liikmesriigid, kes otsustavad alustada või jätkata hüvitamist, et hüvitada 2021. aastal ja hiljem tekkinud või tekkivad kaudsed kulud, peavad läbivaadatud suuniste kohaselt teatama oma kavadest komisjonile.

Kaudseid kulusid on hakanud hüvitama üha rohkem liikmesriike. Praeguseks on komisjon heaks kiitnud 16 kava 15 liikmesriigis. 2020. aastal hakkasid esimest korda kaudseid kulusid

[54] Toetust saavad liikmesriigid on Bulgaaria, Eesti, Horvaatia, Leedu, Läti, Poola, Rumeenia, Slovakkia, Tšehhi ja Ungari.
[55] Summa oleneb CO_2 hinnast; siin on arvestatud CO2 hinnaks 40 eurot. Euroopa rohelise kokkuleppe elluviimise paketi raames teeb komisjon ettepaneku suurendada innovatsioonifondi mahtu täiendavalt summas, mis vastab 2,5 %-le piirmäärast.
[56] Selle mahu puhul on hõlmatud nende LHÜde kogus, mille liikmesriigid on ELi HKSi direktiivi artikli 10 lõike 2b ja artikli 10c alusel LHÜde kogumist moderniseerimisfondi üle kandnud. Moderniseerimisfondi algne maht on peaaegu 276 miljonit LHÜd (vt lisatud komisjoni talituste töödokumendi 7. liite tabel 7.3).
[57] Suunised, mis käsitlevad teatavaid riigiabimeetmeid kasvuhoonegaaside saastekvootidega kauplemise süsteemis pärast 2012. aastat (ELT C 158, 5.6.2012, lk 4).
[58] Suunised, mis käsitlevad teatavaid riigiabimeetmeid kasvuhoonegaaside saastekvootidega kauplemise süsteemis pärast 2021. aastat (ELT C 317, 25.9.2020, lk 5).

hüvitama Poola ja Rumeenia. Komisjon kiitis Tšehhi uue kava[59] heaks 2020. aasta novembris ja Itaalia uue kava[60] heaks 2021. aasta juulis. Nii Tšehhi kui ka Itaalia alustavad (2020. aastal tekkinud) kaudsete kulude hüvitamist 2021. aastal.

ELi HKSi direktiivis on sätestatud, et liikmesriigid, kes on kehtestanud kaudsete kulude hüvitamise kava, peaksid tegema kolme kuu jooksul alates iga aasta lõpust üldsusele kergesti juurdepääsetavas vormis kättesaadavaks teabe, mis kajastab makstud hüvitise kogusummat ning jaotumist saajate sektorite ja allsektorite kaupa. Allpool (vt tabel 4) on esitatud kokkuvõte andmetest, mille liikmesriigid avaldasid 2019. aastal tekkinud kaudsete kulude kompenseerimiseks 2020. aastal välja makstud hüvitise kohta. Neid on võrreldud 2019. aasta enampakkumistuluga.

Tabel 4. CO_2-ga seotud kaudsete kulude hüvitised, mille ELi liikmesriigid ja Ühendkuningriik maksid välja 2020. aastal[61]

Liikmesriik	2019. aastal tekkinud kaudsete kulude kompenseerimiseks 2020. aastal makstud hüvitis (miljonites eurodes)	Hüvitise saajate (käitiste) arv	Enampakkumistulu 2019. aastal (v.a lennunduse LHÜd, miljonites eurodes)	Kaudsete kulude hüvitamiseks kasutatud tulu osatähtsus enampakkumistulus
DE	546	902	3146,1	17,4 %
BE (FL)	89,4	108	353,5	30,9 %
BE (WL)	20	31		
NL	110,1	93	435,6	25,3 %
EL	42,2	48	503,3	8,3 %
LT	0,66	1	83,7	0,7 %
SK	4	10	244,4	4,1 %
FR	266,4	302	711,6	37,4 %
FI	74,6	61	217,4	34,3 %
ES	61	204	1225,2	5,0 %
LU	10,6	4	16,8	63,0 %
PL	76,6 (340,9 PLN)	25	2545,9	3 %
RO	–	44	747,9	–
GP	57,25 (50,9 GBP)	61	–	–

Kaudsete kulude hüvitise kogusumma, mille 13 liikmesriiki 2019. aastal tekkinud kulude kompenseerimiseks 2020. aastal välja maksis, oli vähemalt 1,358 miljonit eurot, mis on üle kahe korra suurem 2019. aastal (2018. aastal tekkinud kulude kompenseerimiseks) välja makstud summast. See märkimisväärne tõus oli peamiselt seotud CO_2 hinna tõusuga.

[59] SA.58608.
[60] SA.60787.
[61] Rumeenia puhul ei saanud komisjon kaudsete kulude hüvitamise kohta täielikke andmeid. Ühendkuningriigi puhul ei ole enampakkumistulu hõlmatud, kuna 2019. aastal Ühendkuningriigi nimel enampakkumistel LHÜsid ei müüdud, seda kooskõlas vastuvõetud kaitsemeetmetega, mille eesmärk on tagada ELi HKSi keskkonnaalane terviklikkus olukordades, kus EList välja astuva liikmesriigi suhtes enam ELi õigust ei kohaldata.

Enamikul kavadest ei ole kindlaksmääratud eelarvet, vaid nende alusel kompenseerimine põhineb tekkivatel tegelikel kaudsetel kuludel. Lisaks on riigiabisuunistes sätestatud hüvitise arvutamise valemiga ette nähtud, et liikmesriigid peavad väljamakstava hüvitise arvutamisel kasutama aasta t-1 keskmist LHÜde forvardhinda. See tähendab, et 2019. aastal tekkinud kaudsete kulude hüvitise arvutamiseks kasutatakse 2018. aasta forvardhindu. Aastatel 2018–2019 tõusis CO_2 hind, millele hüvitise arvutamisel tugineti, 6 eurolt ligikaudu 16 eurole.

ELi HKSi direktiivi ühe läbipaistvussättega on ette nähtud, et liikmesriigid, kes kulutavad mis tahes aastal kaudsete kulude hüvitamiseks üle 25 % oma enampakkumistulust, peavad avaldama aruande, milles põhjendatakse selle määra ületamist. 2020. aastal ületasid 25 % piirmäära vähemalt viis liikmesriiki, 2019. aastal ei olnud seda aga ületanud ükski liikmesriik. Lisaks suurenes märgatavalt koguhüvitise keskmine osatähtsus enampakkumistulus: 2020. aastal oli see 13,7 %, 2019. aastal aga 7,9 %.

CO_2 hinna tõusu tõttu suureneb nii enampakkumistest saadav tulu kui ka kaudsete kulude hüvitis; seega peaks suhteline osatähtsus jääma sarnaseks. 2019. aastal aga ei kaasnenud kõrgemate CO_2 hindadega suurem enampakkumistulu, kuna see oli esimene aasta, mil turustabiilsusreserv vähendas enampakkumisel müüdavate LHÜde mahtu. 2019. aastal müüdi enampakkumistel ligikaudu 30 % vähem LHÜsid kui 2018. aastal. 2019. ja 2018. aastal tekkinud kaudsete kulude (vastavalt 2020. ja 2019. aastal makstud hüvitiste) võrdlemisel on seega oluline võtta arvesse asjaolu, et hüvitissummade kindlaksmääramiseks kasutatakse tulevasi CO_2 hindu. Kuna aasta t-1 keskmine hind tõusis rohkem kui enampakkumistulu, suurenes ka hüvitise suhteline osatähtsus enampakkumistulus.

Enampakkumistulu vähenemine on peamine põhjus, mille liikmesriigid välja tõid, selgitamaks 2020. aastal CO_2-ga seotud kaudsete kulude hüvitamiseks tehtud kulutuste suuremat osatähtsust enampakkumistulus. Kui võrrelda 2019. ja 2020. aastal (vastavalt 2018. ja 2019. aastal tekkinud kulude kompenseerimiseks) hüvitist maksnud kümne liikmesriigi enampakkumistulu, siis selgub, et tulu vähenes ligikaudu 4,2 %, kuna turustabiilsusreserv vähendas enampakkumistel müüdavaid koguseid. Teine põhjus on see, et mõnes liikmesriigis on elektrimahukate tööstusharude osakaal suhteliselt suur ja seega kaudsete kulude hüvitise summa samuti suhteliselt suur. Kuna need tööstusharud ei ole otseselt CO_2-heite tekitajad, ei mõjuta need liikmesriikidevahelist enampakkumistulu jagunemist, mis põhineb varasematel heitkogustel. Lisaks on liikmesriikide puhul, kelle varasemad heitkogused on suhteliselt vähese CO_2-heitega energiaallikate kogumi tõttu väikesed, tavaliselt kaudsete kulude hüvitamiseks kasutatava tulu osatähtsus enampakkumistulus suhteliselt suur.

Seega võib järeldada, et 2020. aasta suuremad hüvitissummad on tingitud CO_2 hinna tõusust. Asjaolu, et hüvitiste osatähtsused suurenesid, võib seletada sellega, et hüvitise kindlaksmääramiseks kasutati CO_2-forvardhinda, ja sellega, et enampakkumistulud vähenevad, kuna turustabiilsusreserv vähendab enampakkumistel müüdavaid koguseid.

3.1.9. Rahvusvahelised ühikud

3. etapis võisid ELi HKSis osalejad kasutada Kyoto protokolli puhta arengu mehhanismist ja ühisrakendusest saadud rahvusvahelisi ühikuid, et täita osa oma ELi HKSi kohustustest. Need ühikud on finantsinstrumendid, mis peaksid vastama ühele tonnile CO_2-le, mis on heite vähendamise projekti tulemusel atmosfäärist eemaldatud või mille võrra on selle hulk atmosfääris vähenenud. Osalejad said kasutada rahvusvahelisi ühikuid kuni 2020. aasta nõuete täitmise tsükli[62] lõpuni kooskõlas kvalitatiivsete ja kvantitatiivsete standarditega. Ühikuid ei tagastatud otse, vaid vahetati ELi HKSi LHÜde vastu.

3. etapi alguses prognoosisid turuanalüütikud, et 2. ja 3. etapis (2008–2020) kasutatavate rahvusvaheliste ühikute arv ulatub ligikaudu 1,6 miljardini. 2021. aasta 1. mai seisuga[63] oli rahvusvahelisi ühikuid kasutatud või vahetatud kokku ligikaudu 1,57 miljardit, mis moodustab prognoositud maksimaalsest arvust peaaegu 98 %. 3. etapi jooksul vahetati rahvusvahelisi ühikuid kokku vaid ligikaudu 506 miljonit.

Täielik ülevaade rahvusvaheliste ühikute tagastamisest ja vahetamisest on esitatud käesolevale aruandele lisatud komisjoni talituste töödokumendi 8. liite tabelites 8.1, 8.2 ja 8.3.

Kooskõlas ELi HKSi direktiiviga ei tohi rahvusvahelisi ühikuid alates 2021. aasta nõuete täitmise tsüklist enam ELi HKSi nõuete täitmiseks kasutada. Sellega tagatakse heitkoguste riigisisene vähendamine, kaitstes süsteemi keskkonnaalast terviklikkust, ja ülepakkumise ohjamine, säilitades süsteemi kulutõhususe.

3.2. Nõudlus: ringlusest kõrvaldatud LHÜd

3.2.1. Heite vähenemine

Alates 3. etapi algusest 2013. aastal vähenes ELi HKSi kohaldamisalasse kuuluvate paiksete käitiste (elektrijaamad ja tootmiskäitised) heide peaaegu 29 %, mis aitas kaasa ligikaudu 43 % üldisele vähenemisele alates süsteemi loomisest 2005. aastal.

ELi registrisse kantud teabe kohaselt oli paiksete käitiste tõendatud heitkoguste summa 2020. aastal 1,355 miljonit CO_2-ekvivalenttonni, mis tähendas 2019. aastaga võrreldes 11,4 %-list vähenemist. Nagu on näidatud allpool (vt tabel 5), vähenes heide peamiselt tänu elektri- ja soojusenergia tootmise valdkonnale, kus 2019. aastaga võrreldes vähenes heide üle 15 % tulenevalt nii COVID-19 pandeemia tõttu vähenenud elektritarbimisest kui ka varem täheldatud CO_2-heite vähenemise suundumustest. Need hõlmavad nii üleminekut söepõhiselt elektritootmiselt maagaasipõhisele elektritootmisele kui ka fossiilkütuste asendamist

[62] Puhta arengu mehhanismi ja ühisrakenduse projektidest saadakse Kyoto protokolli kohaseid CO_2 arvestusühikuid: vastavalt tõendatud heitkoguste vähendamise ühikuid ja heitkoguste vähendamise ühikuid.
[63] Rahvusvaheliste ühikute vahetamine oli võimalik kuni 2021. aasta aprilli lõpuni, st 2020. aasta nõuete täitmise tsükli lõpuni.

taastuvate energiaallikatega. Tööstuskäitiste heitkogused vähenesid 7 %, mis oli suurim vähenemine alates 3. etapi algusest, ning EL 27 SKP vähenes pandeemia tõttu 6 %.

Tabel 5. Paiksete käitiste tõendatud heitkogused (miljonit CO_2-ekvivalenttonni)[64]

Aasta	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Tõendatud heitkogused kokku	1 904	1 867	1 908	1 814	1 803	1 751	1 755	1 683	1 530	1355
Muutus võrreldes aastaga x-1		–2,0 %	2,2 %	–4,9 %	–0,6 %	–2,9 %	0,2 %	–4,1 %	–9,1 %	–11,4 %
Elektri- ja soojusenergia tootmise tõendatud heitkogused	1 261	1 254	1 191	1 100	1 091	1 046	1036	964	822	696
Muutus võrreldes aastaga x-1		–0,5 %	–5,0 %	–7,7 %	–0,8 %	–4,1 %	–1,0 %	–7,0 %	–14,7 %	–15,3 %
Tööstuskäitiste tõendatud heitkogused	643	613	717	714	712	704	719	719	708	659
Muutus võrreldes aastaga x-1		–4,7 %	17,0 %	–0,4 %	–0,3 %	–1,1 %	2,0 %	0,1 %	–1,6 %	–7,0 %
EL 27 + Ühendkuningriigi SKP reaalkasvu määr	1,8 %	–0,4 %	0,3 %	1,8 %	2,3 %	2,0 %	2,6 %	2,0 %	1,6 %	–6 %[65]

Allikas: ELi tehingulogi, Eurostati kajastatud SKP andmed (tabeli kood tec00115, vaadatud juulis 2021). Lennunduse tõendatud heitkoguseid käsitletakse eraldi punktis 4.

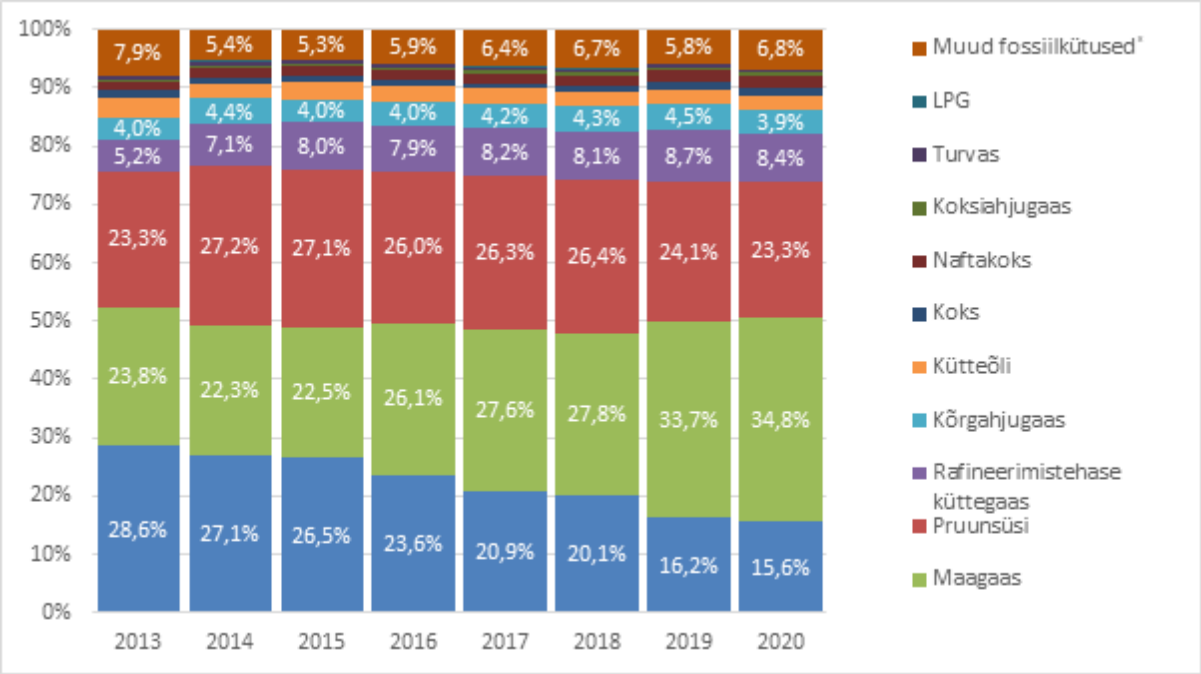
[64] EL 27 + Ühendkuningriigi + Islandi, Liechtensteini ja Norra andmed. Tabelis 7 kasutatud elektri- ja soojusenergia tootmise ning tööstuse kategooriad põhinevad NACE klassifikaatoril, mida liikmesriigid kasutasid teabes, mille nad esitasid 2020. aastal oma riiklike rakendusmeetmete kohta kooskõlas ELi HKSi direktiivi artikliga 11.

[65] See protsent kajastab ainult EL 27 SKP kasvumäära, kuna EL 27 + Ühendkuningriigi andmed 2020. aasta kohta ei ole kättesaadavad. Ülejäänud kasvumäärad – kuni aastani 2019 – on EL 27 + Ühendkuningriigi kohta.

Kuna 2020. aastal heitkogused vähenesid, mis tulenes ka COVID-19 pandeemia mõjust, vähenes ka nõudlus LHÜde järele, mis mõjutas LHÜde üldist ülejääki ELi CO_2-turul, tuues 2019. aastaga võrreldes kaasa väikese suurenemise (vt punkt 3.2.2).

Nagu näitab joonis 6, olid 3. etapi jooksul kõige olulisemad energiaallikad kivisüsi, pruunsüsi (ja subbituminoosne süsi) ning maagaas. Need kolm rühma kokku annavad ligikaudu 75 % fossiilkütuste aastastest heitkogustest, kuid kivisöe osakaal on selgelt vähenemas ning maagaasi osakaal suureneb. Seda oli rohkem märgata 2019. ja 2020. aastal – kivisöega seotud heitkogused moodustasid neil kahel aastal vaid 16 % koguheitest (vähenemine võrreldes 29 %-ga 2013. aastal), maagaasi heitkoguste osakaal oli 2020. aastal 35 % (suurenemine võrreldes 24 %-ga 2013. aastal) ja pruunsöe heitkoguste osakaal vähenes veidi, langedes 2014. aasta tipptaseme 27 %-lt 23 %-le 2020. aastal. Sarnaselt varasemate aastatega olid 3. etapi viimasel aastal muude oluliste energiaallikate hulgas peamiselt rafineerimistehase küttegaas (ja muud tootmisprotsessides tekkivad gaasid) ja muud liiki fossiilkütused, millega seotud heited moodustasid vastavalt 8,4 % ja 6,8 % teatatud, põlemisel tekkiva heite kogumahust.

Joonis 6. Heite osakaal kütuseliikide kaupa (protsent kütustest tuleneva koguheitest ELi HKSis; silt puudub, kui kütusest tuleneva heite osakaal koguheites ei ole üle 3 %), [*] ei ole hõlmatud muude kindlaksmääratud kütuste hulka[66]

Liikmesriikide esitatud 2021. aasta artikli 21 kohaste aruannete[67] põhjal vähenes nullmääraga biomassist tulenev heide 2019. aasta 150 miljonilt tonnilt 2020. aastaks 142 miljonile tonnile, mis on sarnane 2018. aasta tasemega.

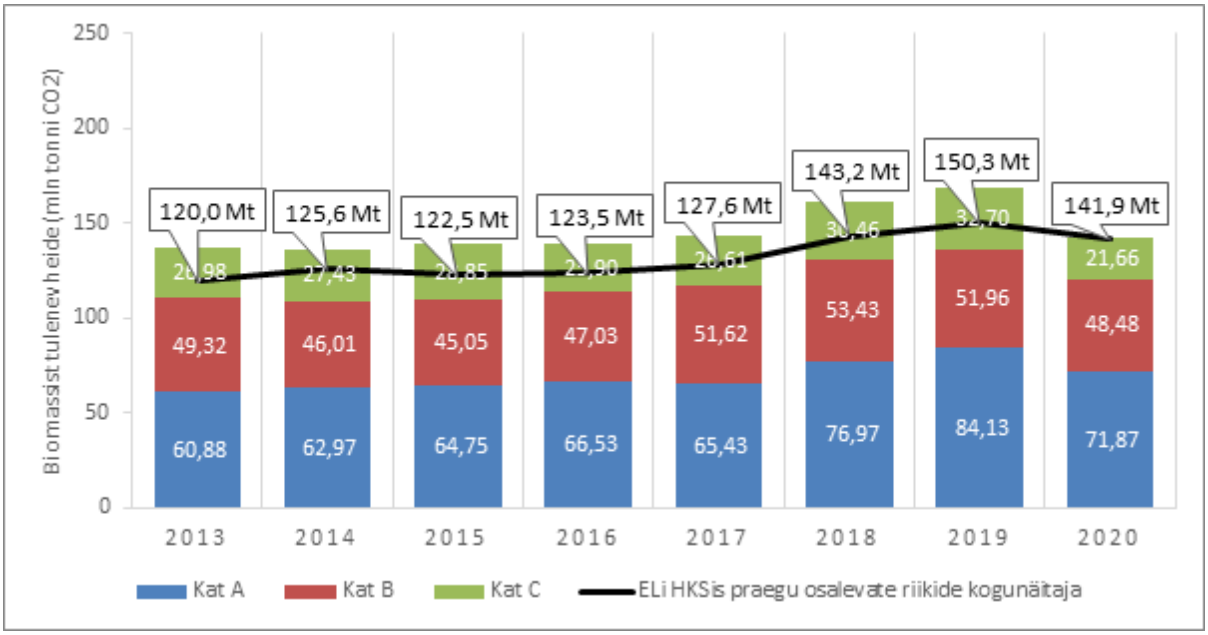
[66] Ühendkuningriigi andmed on hõlmatud kuni aastani 2019. 2020. aastal on hõlmatud ainult Põhja-Iirimaa andmed. Ühendkuningriik ei esitanud 2021. aastal artikli 21 kohast aruannet.
[67] Ühendkuningriik ei esitanud 2021. aastal artikli 21 kohast aruannet.

Biomassi kasutamisest teatas 2 163 käitist 9 623st (22,5 % kõigist ELi HKSi raames aruandvatest käitistest). Biomassist tuleneva heite kogumaht on 2020. aastal ligikaudu kümme korda väiksem kui fossiilkütustest tulenev heide ELi HKSiga hõlmatud sektorites. Muust kui nullmääraga biomassist tuleneva heite kogus on endiselt minimaalne, ligikaudu 0,9 mln CO_2-ekvivalenttonni ja see moodustab ELi HKSi koguheitest alla 0,1 %.

Alates 1. jaanuarist 2022 kohaldatakse ELi HKSi raames biomassist tuleneva, nullmääraga heite suhtes direktiivi 2018/2001 (taastuvenergia direktiiv)[68] kohaseid uusi säästlikkuskriteeriume ja kasvuhoonegaaside heite vähendamise kriteeriume. Sellega karmistatakse ELi HKSi raames praegu biokütuste ja vedelate biokütuste suhtes kohaldatavaid kriteeriume ning lisatakse uued kriteeriumid tahke ja gaasilise biomassi kohta. Allpool on eraldi välja toodud A-, B- ja C-kategooria käitised[69] ning esitatud biomassist tulenevad heitkogused, millest teatati 3. etapis (vt joonis 7). Sellest on välja jäetud absorptsioonietapp ja heite netoväärtust.

Joonis 7. Biomassist tulenev nullmääraga heide ELi HKSi 3. etapis (2013–2020)

(miljonit CO_2-ekvivalenttonni)[70]

[68] Euroopa Parlamendi ja nõukogu 11. detsembri 2018. aasta direktiiv (EL) 2018/2001 taastuvatest energiaallikatest toodetud energia kasutamise edendamise kohta (ELT L 328, 21.12.2018, lk 82).

[69] C-kategooria käitised paiskavad õhku üle 500 000 CO_2-ekvivalenttonni aastas, B-kategooria käitised paistavad õhku 50 000–500 000 CO_2-ekvivalenttonni aastas ja A-kategooria käitised paiskavad õhku alla 50 000 CO_2-ekvivalenttonni aastas. A-kategoorial on alamkategooria, kuhu kuuluvad vähese heitega käitised, mis paiskavad õhku alla 25 000 CO_2-ekvivalenttonni aastas.

[70] Tabel hõlmab Ühendkuningriigi andmeid kuni aastani 2019 (k.a). Joonega on tähistatud biomassist tulenev koguheide ELi HKSi praeguse kohaldamisala puhul, tulpadega on hõlmatud ka Ühendkuningriigi osa. Siltidel esitatud kogusummad on ELi HKSi praeguse kohaldamisala kohta ega hõlma Ühendkuningriigi osa.

Paiksete käitiste muude kasvuhoonegaaside kui CO_2 heite kogused 3. etapis heiteliigi (N_2O ja PFCd) kaupa on esitatud lisatud komisjoni talituste töödokumendi 9. liite tabelis 9.1.

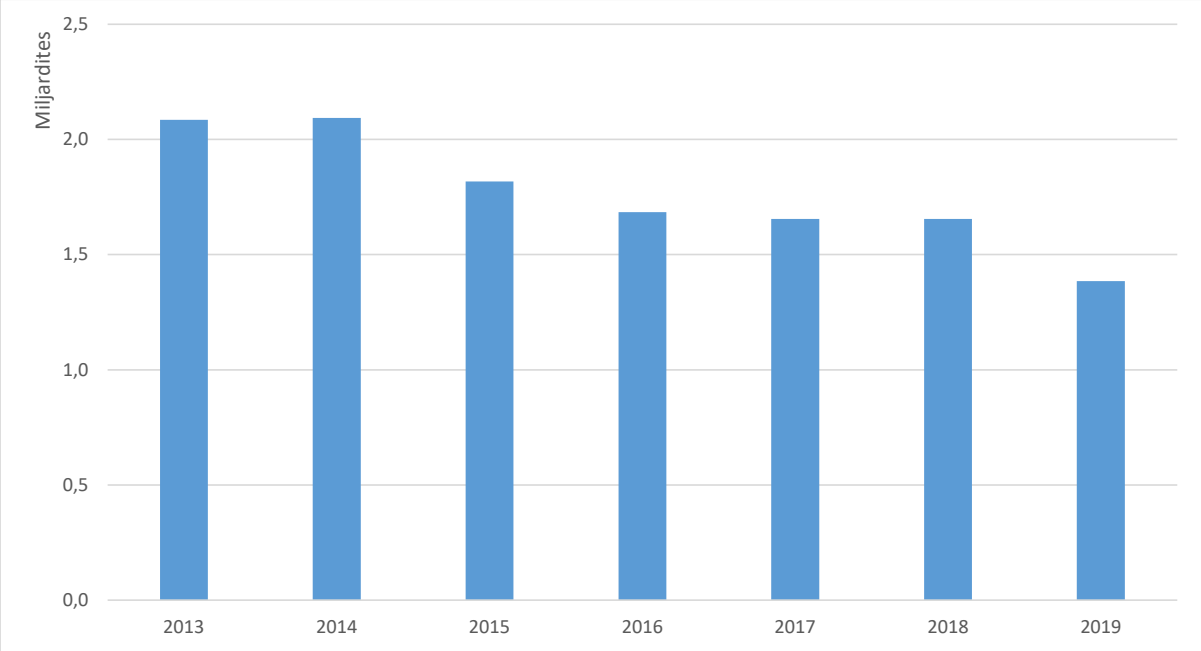
2020. aastal tunnistati vabatahtlikult kehtetuks 92 812 LHÜd. Kokku registreeriti 3. etapis 2021. aasta juuni lõpuks 498 435 LHÜ vabatahtlikku kehtetuks tunnistamist. 3. etapil tunnistasid LHÜd kehtetuks enamikul juhtudest Saksamaa, Rootsi, Norra, Madalmaade ja Ühendkuningriigi registrites olevate kontode omanikud.

3.2.2. Pakkumise ja nõudluse tasakaalustamine

ELi HKSi iseloomustas 3. etapi alguses LHÜde pakkumise ja nõudluse suur struktuurne tasakaalustamatus, mille ulatus oli 2,1 miljardit LHÜd. Selle tasakaalustamatuse korrigeerimiseks lükkas komisjon 2014. aastal lühiajalise meetmena 900 miljoni LHÜ enampakkumisel müümise 2014., 2015. ja 2016. aastast edasi 2019. ja 2020. aastasse ning lõi pikaajalise meetmena 2015. aastal turustabiilsusreservi[71]. Turustabiilsusreservi abil kohandatakse enampakkumiste mahtusid ringluses olevate LHÜde koguarvu jaoks varem kindlaks määratud künnisarvude järgi, et hoida CO_2-turg tasakaalus.

Aastatel 2018–2019, kui turustabiilsusreserv oli toimima hakanud, vähenes ülejääk märkimisväärselt: 1,65 miljardilt LHÜ-lt ligikaudu 1,385 miljardile LHÜ-le. 2020. aastal suurenes ülejääk nõudluse vähenemise tõttu 1,579 miljardi LHÜ-le. 2020. aasta täiendav ülejääk kasutatakse eeldatavasti ära järgmise kahe kuni nelja aasta jooksul. Joonis 8 annab ülevaate LHÜde ülejäägi muutumisest Euroopa CO_2-turul kuni aastani 2020.

Joonis 8. LHÜde ülejääk ELi HKSi 3. etapis (2013–2020)

[71] Euroopa Parlamendi ja nõukogu 6. oktoobri 2015. aasta otsus (EL) 2015/1814, mis käsitleb ELi kasvuhoonegaaside heitkogustega kauplemise süsteemi turustabiilsusreservi loomist ja toimimist ning millega muudetakse direktiivi 2003/87/EÜ (ELT L 264, 9.10.2015, lk 1).

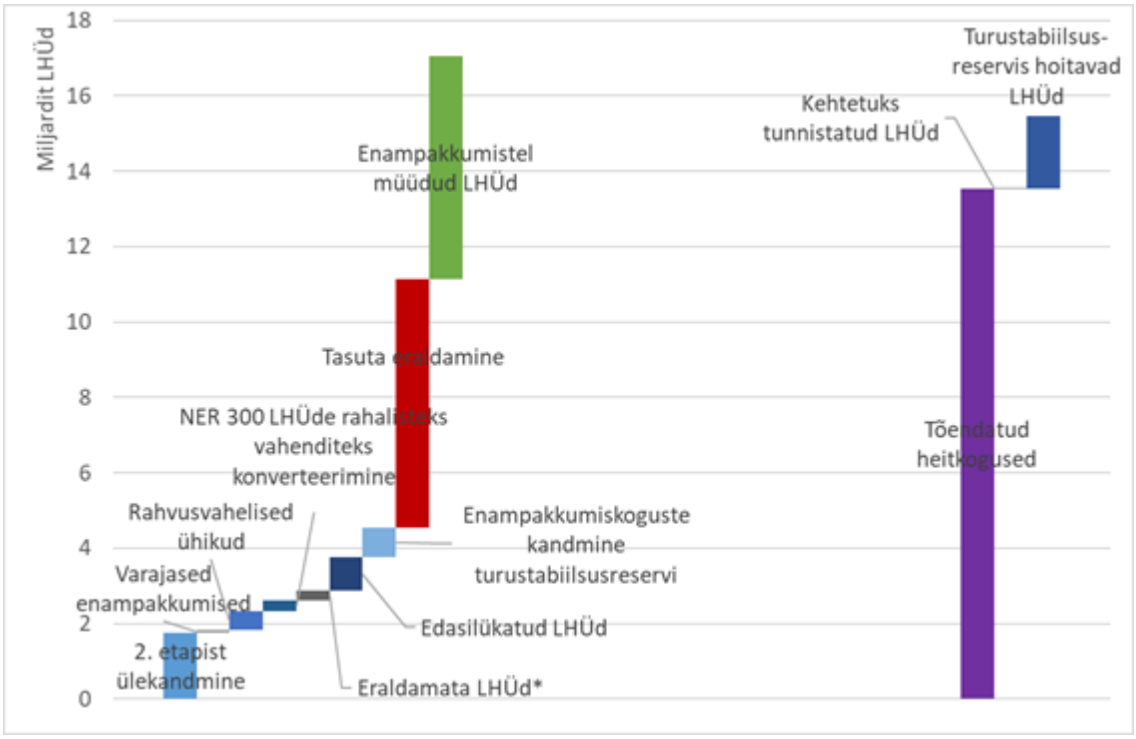
Allikas: kliimameetmete peadirektoraat.

ELi HKSi läbivaatamisel 2018. aastal[72] tehti turustabiilsusreservi toimimisega seoses olulisi muudatusi, nagu on näidatud käesolevale aruandele lisatud komisjoni talituste töödokumendi 10. liite joonisel 10.1.

Käesolevas aruandes on koondatud pakkumise ja nõudluse näitajad, mis on avaldatud kooskõlas ELi HKSi direktiivist ja selle rakendussätetest tulenevate aruandekohustuste täitmise ajakavaga. Joonis 9 esitab kumulatiivse pakkumise ja nõudluse struktuuri 2020. aastal. Asjaomased andmed avaldati ka komisjoni teatises, mis käsitleb ringluses olevate LHÜde koguarvu seoses turustabiilsusreserviga[73].

Joonis 9. Kumulatiivne pakkumine ja nõudlus ELI HKSi süsteemis 2020. aasta lõpu seisuga

Pakkumine (kumulatiivne, miljardites) **Nõudlus** (kumulatiivne, miljardites)

Allikas: kliimameetmete peadirektoraat. (* Käesoleva aruande koostamise ajal ei olnud veel kättesaadavad nende LHÜde lõplik arv, mida ei eraldatud käitistele direktiivi 2003/87/EÜ artikli 10a lõike 7 kohaselt, ega nende LHÜde lõplik arv, mida ei eraldatud käitistele kõnealuse direktiivi artikli 10a lõigete 19 ja 20 kohaldamise tõttu .)

Valmistudes turustabiilsusreservi käivitamiseks 2019. aastal, avaldas komisjon alates 2017. aasta mai keskpaigast korrapäraselt eelnenud aastal ringluses olnud LHÜde koguarvu[74]. 2021.

[72] Euroopa Parlamendi ja nõukogu 14. märtsi 2018. aasta direktiiv (EL) 2018/410, millega muudetakse direktiivi 2003/87/EÜ eesmärgiga hoogustada heitkoguste kulutõhusat vähendamist ja süsinikdioksiidiheite vähendamist toetavaid investeeringuid, ning otsust (EL) 2015/1814 (ELT L 76, 19.3.2018, lk 3).
[73] C(2021) 3266 final.
[74] C(2017) 3228 final.

aasta mais avaldati ringluses olevate LHÜde koguarv viiendat korda ja see oli 1 578 772 426 LHÜd[75]. Taas kantakse LHÜd pärast teatise ilmumist turustabiilsusreservi, mille tulemusel väheneb 2021. ja 2022. aasta enampakkumiste maht.

Võttes aluseks ELi HKSi toimimise 2020. ja 2021. aastal, ringluses olevate LHÜde koguarvu ja läbivaadatud õigusaktid, vähendati enampakkumiste mahtu 2021. aastal peaaegu 40 % ehk ligikaudu 320 miljoni LHÜ võrra. Samamoodi vähendatakse enampakkumiste mahtu 2022. aastal. Lisatud komisjoni talituste töödokumendi 10. liite tabelis 10.1 on esitatud teave selle kohta, milline oli liikmesriikide panus turustabiilsusreservi alates selle käivitamisest 2019. aastal kuni 2021. aasta lõpuni.

2021. aastal vaatas komisjon turustabiilsusreservi esimest korda läbi,[76] tehes seda laiema algatuse raames, mille eesmärk on tugevdada ELi HKSi[77]. See näitas, et turustabiilsusreserv on täitnud oma eesmärki vähendada LHÜde ülejääki ja stabiliseerida ELi CO_2-turgu ning seda isegi COVID-19 pandeemia ajal.

Turustabiilsusreserviga hakati 2019. aastal korrigeerima varasemat tasakaalustamatust, mille tulemusena kanti reservi peaaegu 1 miljard LHÜd. Tehtud kohandustega võeti 264 miljonit LHÜd 2019. aasta enampakkumismahust ja 397 miljonit LHÜd 2019.–2020. aasta enampakkumismahust ning võetakse üle 300 miljoni LHÜ 2020.–2021. aasta enampakkumismahust, kusjuures võetud osa moodustab igal juhul 24 % eelneva aasta ülejäägist. Kuna COVID-19 kriisi tõttu heide 2020. aastal vähenes, on ajavahemikul 2021–2022 turustabiilsusreservi kantav kogus suurem: 379 miljonit LHÜd.

Turustabiilsusreservi kandmisega vähendatakse eeldatavasti enampakkumiste mahtu ka järgmistel aastatel, mil ülejääk ületab endiselt ülemist künnisväärtust ja COVID-19 pandeemia tagajärjed mõjutavad nõudlust. Turustabiilsusreservi abil korrigeeritakse seega edasi ELi CO_2-turul 2. ja 3. etapis valitsenud tasakaalustamatust, reageerides samal ajal pandeemia põhjustatud nõudlussõoki mõjule.

4. LENNUNDUS

Lennundussektor on osalenud ELi HKSis alates 2012. aastast. Esialgsed õigusaktid hõlmasid kõiki EMPst väljuvaid ja sinna suunduvaid lende. EL kitsendas aga ajutiselt HKSi kohustuste kohaldamisala, hõlmates kõikidest riikidest pärit lennuettevõtjate korraldatud EMP-sisesed lennud, et toetada Rahvusvahelist Tsiviillennundusorganisatsiooni (ICAO) lennunduse heitkoguste vähendamiseks ülemaailmse turupõhise meetme väljatöötamisel.

---

[75] C(2021) 3266 final.

[76] Mõju hindamise aruanne on esitatud komisjoni talituste töödokumendi SWD(2021)601 final 7. lisas.

[77] Ettepanek: Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiv, millega muudetakse direktiivi 2003/87/EÜ, millega luuakse liidus kasvuhoonegaaside lubatud heitkoguse ühikutega kauplemise süsteem, otsust (EL) 2015/1814, mis käsitleb ELi kasvuhoonegaaside heitkogustega kauplemise süsteemi turustabiilsusreservi loomist ja toimimist, ning määrust (EL) 2015/757 (COM(2021) 551 final); ja ettepanek: Euroopa Parlamendi ja nõukogu otsus, millega muudetakse otsust (EL) 2015/1814 seoses lubatud heitkoguse ühikute kogusega, mis lisatakse ELi kasvuhoonegaaside heitkogustega kauplemise süsteemi turustabiilsusreservi kuni 2030. aastani (COM(2021) 571 final).

2016. aasta oktoobris leppis ICAO assamblee kokku resolutsioonis, mis käsitleb 2021. aastal kasutusele võetavat rahvusvahelisest lennundusest tuleneva süsinikdioksiidi vähendamise ja kompenseerimise skeemi (CORSIA). CORSIA on süsinikdioksiidiheite kompenseerimise süsteem, mille eesmärk on stabiliseerida rahvusvahelise lennunduse netoheide kindlaksmääratud tasemel rahvusvaheliste ühikute ostmise ja nende kehtetuks tunnistamise kaudu. Seda kokkulepet silmas pidades muudeti 2017. aastal ELi HKSi direktiivi, et pikendada ELi HKSi EMP-sisest kohaldamist lennunduse puhul 2023. aasta lõpuni.

Kooskõlas ELi ja Šveitsi vahelise kokkuleppega ühendada nende vastavad CO_2-turud (vt punkt 7) laiendati alates 1. jaanuarist 2020 ELi HKSi kohaldamisala lennunduse puhul kõikidele EMPst Šveitsi suunduvate lendudele. Šveits omakorda kohaldab oma HKSi kõikide lendude suhtes, mis suunduvad EMP lennujaamadesse. See tagab võrdsed tingimused mõlemal lennusuunal.

Tuginedes ELi ja Ühendkuningriigi vahelisele kaubandus- ja koostöölepingule, mis sõlmiti 2020. aasta detsembris ja mida kohaldatakse alates 1. jaanuarist 2021, kohaldatakse ELi HKSi jätkuvalt ka EMPst Ühendkuningriiki suunduvate lendude suhtes ning seejuures kohaldatakse Ühendkuningriigi uut HKSi Ühendkuningriigist EMPsse suunduvate lendude suhtes.

2020. aastal lähtuti LHÜde eraldamisel ELi lennunduse HKSi EMP-sisesest kohaldamisalast, mida oli laiendatud Šveitsile. Tasuta eraldati veidi üle 32,5 miljoni LHÜ. See arv hõlmab tasuta eraldatud LHÜsid (veidi üle 31,7 miljoni LHÜ) ja peaaegu 0,8 miljonit sellist tasuta LHÜd, mis eraldati uute osalejate ja kiiresti kasvavate käitajate erireservist. Lisaks said EMP riiklike haldajate hallatavate õhusõidukite käitajad Šveitsi HKSi raames tasuta ligikaudu 0,5 miljonit Šveitsi lennunduse LHÜd.

2020. aastal müüdi enampakkumistel ligikaudu 9,2 miljonit lennunduse LHÜd.

ELi HKSi 3. etapis (2013–2020) suurenes lennundusest tulenev heide aasta-aastalt kuni aastani 2020, mil see suundumus COVID-19 pandeemia tõttu pöördus. Aastatel 2013–2019 suurenes ELi HKSi kohaldamisalasse kuuluvatest lendudest tulenev heide 27,5 %. EMP riikide hallatavate õhusõiduki käitajate tõendatud heitkogused vähenesid 2020. aastal 2019. aastaga võrreldes järsult 63 % pandeemia ja sellega seotud reisipiirangute tõttu, jäädes ELi HKSi puhul 24,9 miljoni tonni CO_2 tasemele ja Šveitsi HKSi puhul 0,3 miljoni tonni tasemele (kokku 25,2 miljonit tonni CO_2, nagu on näidatud allpool, vt tabel 6). Seega on lennundusest tulenev heide seni olnud suurim 2019. aastal (vt tabel 6). Tabelis 6 on esitatud kokkuvõte lennundussektori tõendatud heitkogustest, sellele tasuta eraldatud LHÜdest ja selle enampakkumiste mahtudest alates 3. etapi algusest**.**

Tabel 6. Lennundussektor: tõendatud heitkogused, tasuta eraldatud LHÜd ja enampakkumiste mahud, 2013–2021

(miljonites)

Aasta	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021
Tõendatud heitkogused (miljonit CO_2-ekvivalenttonni)	84	53,5	54,8	57,1	61,5	64,4	67,5	68,2	25,2[78]	
Tõendatud heitkoguste muutus võrreldes aastaga x-1		-[79]	2,5 %	4,1 %	7,7 %	4,8 %	4,8 %	1 %	–63 %	
Tasuta eraldamine (EL 27 + Ühendkuningriik + Island, Liechtenstein ja Norra + Šveits 2020. ja 2021. aastal)[80]	173,8	32,4	32,4	32,1	32,0	33,1	31,3	31,3[81]	32,5[82]	17,3[83]
Tasuta eraldamine uute osalejate ja kiiresti kasvavate käitajate erireservist	0	0	0	0	0	1,1	1,1	1,0	0,8	0,3
Enampakkumistel müüdud LHÜde kogus	2,5	0	9,3	16,4	6,0	4,7	5,6	5,5	9,2	1,3[84]

Allikad: ELi tehingulogi, kliimameetmete peadirektoraat.

Ajavahemikul 2013–2015 enampakkumistel müüdud lennunduse LHÜde mahud peegeldavad kaasseadusandja 2014. aasta otsust aeg maha võtta[85] ja piirduda kliimakohustuste kohaldamisel üksnes EMP-siseste lendudega. Lennundussektori puhul lükati nõuete täitmist

[78] Sealhulgas 0,3 miljonit tonni Šveitsi HKSi raames.
[79] ELi HKSi erineva kohaldamisala tõttu ei saa muutust eelmise aastaga võrreldes esitada.
[80] Nende arvude puhul ei ole võetud arvesse kõiki tegevuse lõpetanud õhusõidukikäitajaid, uute osalejate ja kiiresti kasvavate käitajate erireservist tasuta eraldatud LHÜsid ega ka 2012. aasta tagastusi, mis tulenesid kohaldamisala muutumisest.
[81] Kui võtta arvesse õhusõidukikäitajate tegevuse lõpetamise tõttu eraldamata jäänud koguseid, oleks 2019. aasta tegelik eraldatud LHÜde kogus esitatud kogusest 4 miljoni võrra väiksem (vt teatise C/2020/8643 joonealune märkus 8, ELT C 428, 11.12.2020, lk 1). 2020. aastal hakati Ühendkuningriigile uuesti eraldama LHÜsid (4,31 miljonit LHÜd 2019. aastaks eraldatud üldkogusest). Eraldamine peatati 2019. aastal kaitsemeetmete tõttu, mille komisjon võttis vastu ELi HKSi keskkonnaalase terviklikkuse tagamiseks olukordades, kus EList välja astuva liikmesriigi suhtes enam ELi õigust ei kohaldata.
[82] Selle arvu puhul on võetud arvesse EMPst Šveitsi suunduvaid lende ning EMP ja Ühendkuningriigi vahelisi lende kooskõlas väljaastumislepinguga.
[83] Selle arvu puhul ei ole veel arvesse võetud neid EMPst Ühendkuningriiki suunduvaid lende, mis jäävad ELi ja Ühendkuningriigi vahelise kaubandus- ja koostöölepingu kohaselt ELi HKSi kohaldamisalasse.
[84] Kuni 2021. aasta juuni lõpuni.
[85] Euroopa Parlamendi ja nõukogu 24. aprilli 2013. aasta otsus nr 377/2013/EL ajutise erandi tegemise kohta direktiivist 2003/87/EÜ, millega luuakse ühenduses kasvuhoonegaaside saastekvootidega kauplemise süsteem (ELT L 113, 25.4.2013, lk 1).

2013. aastal edasi[86]. 2013. ja 2014. aasta lennunduse heitkoguste puhul täideti nõuded 2015. aasta jaanuarist aprillini.

Lennundussektori kaasamine ELi HKSi avaldas 3. etapis suurt mõju süsteemi kui terviku keskkonnatoimele. Aastaks 2020 olid õhusõiduki käitajad tagastanud 308 miljonit lennunduse LHÜd ja 139 miljonit üldist LHÜd. Viimasest näitajast ilmneb, et lennundussektor pidi ostma suurtes kogustes LHÜsid paiksetelt käitistelt, toetas niiviisi ELi HKSi üldist ranget lähenemisviisi ja selle eesmärkide saavutamist.

COVID-19 märkimisväärne mõju rahvusvahelisele lennundusele avaldas mõju ka CORSIA-le. 2020. aastal vähenes üleilmne lennundusest tulenev heide 2019. aasta tasemega võrreldes 54 %[87]. Seda mõju arvesse võttes esitas ülemaailmne lennundussektor paljude ICAOs osalevate riikide toetusel edukalt taotluse kasutada katseetapis (aastad 2021–2023) CORSIA lähtetasemena algse 2019.–2020. aasta heitkoguste keskmise asemel 2019. aasta kogust. Kuna lennundussektor eelduste kohaselt enne 2023. aastat ei taastu[88] (tagasi 2019. aasta liiklustasemele), ei oleks lennuettevõtjatel CORSIA katseetapis tõenäoliselt mingeid kompenseerimiskohustusi või siis oleks neid vähe.

ELi HKSi direktiivi kohaselt peab komisjon esitama Euroopa Parlamendile ja nõukogule aruande CORSIA üldiste eesmärkide ja üldise keskkonnaalase terviklikkuse kohta. ELi HKSi direktiivi artikli 3d lõike 2 kohaselt peab komisjon uurima lennundussektori võimet kanda CO_2-kulud üle oma klientidele, et teha ettepanek suurendada enampakkumise osa.

Osana Euroopa rohelise kokkuleppe elluviimise laiemast paketist, mis avaldati 14. juulil 2021, ja tuginedes 2017. aastal muudetud ELi HKSi direktiivile,[89] tegi komisjon ettepaneku muuta ELi lennunduse HKSi[90]. Kõnealusele ettepanekule lisatud mõju hindamise aruanne[91] hõlmab aruannet, mis käsitleb CORSIA hindamist ja kulude ülekandumise uuringut. Selle eesmärk on rakendada CORSIAt ELi õiguses viisil, mis on kooskõlas ELi 2030. aasta kliimaeesmärgiga.

5. TURUJÄRELEVALVE

ELi HKSi 3. etapis (2013–2020) kehtestati ELi CO_2-turu järelevalve tagamiseks tugev õigusraamistik. LHÜde tuletisinstrumendid liigitati ELi HKSi algusest finantsinstrumentideks. Alates 2018. aasta jaanuarist liigitati aga ka LHÜd, millega

[86] Euroopa Parlamendi ja nõukogu 16. aprilli 2014. aasta määrus (EL) nr 421/2014 (ELT L 129, 30.4.2014, lk 1).
[87] Rahvusvaheline Tsiviillennundusorganisatsioon, C-WP/15209, mai 2021.
[88] Eurocontrol, „COVID-19 impact on the European air traffic network“ (COVID-19 mõju Euroopa lennuliiklusvõrgule) (september 2021)
[89] Euroopa Parlamendi ja nõukogu 13. detsembri 2017. aasta määrus (EL) 2017/2392, millega muudetakse direktiivi 2003/87/EÜ, et jätkata kehtivate piirangute kohaldamist lennutegevuse ulatuse suhtes ja teha ettevalmistusi ülemaailmse turupõhise meetme rakendamiseks alates 2021. aastast (ELT L 350, 29.12.2017, lk 7).
[90] Ettepanek võtta vastu Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiv, millega muudetakse direktiivi 2003/87/EÜ seoses lennunduse panusega kogu ELi majandust hõlmavasse heitkoguste vähendamise eesmärki ja üleilmse turupõhise meetme asjakohase rakendamisega (COM(2021) 552 final).
[91] Mõju hindamise aruanne on esitatud komisjoni talituste töödokumendis SWD(2021)603 final.

kaubeldakse hetketurgudel,[92] finantsinstrumentide turgude direktiivi[93] (MiFID) kohaselt finantsinstrumentideks. LHÜde liigitamist on käsitletud mitmes teiseses õigusaktis, sealhulgas enampakkumismääruses,[94] et teha järelevalvet esmase turu (enampakkumised) üle. Seega kohaldatakse LHÜdega kauplemise suhtes tegelikult sama korda, mida kohaldatakse ELi finantsturgude suhtes.

Peamised LHÜdega kauplemise suhtes kohaldatavad finantsturu eeskirjad on järgmised:

- **finantsinstrumentide turgude direktiiv ja määrus (MIFID II/MIFIR),** milles sätestatakse kauplemiskohtadele ja finantsvahendajatele (investeerimisühingud) tegevusloa andmise nõuded, olulised aruandlus- ja läbipaistvusnõuded turu kuritarvitamise vältimiseks ning järelevalvet ja riiklike pädevate asutuste vahelist koostööd käsitlevad eeskirjad;

- **turukuritarvituse määrus,**[95] mis kujutab endast ELi reeglistikku, millega keelatakse turu kuritarvitamine eri viisidel, nagu siseteabe alusel kauplemine või turuga manipuleerimine näiteks valeteabe või kuulujuttude levitamise kaudu. Turukuritarvituse määrust kohaldatakse kõigi turuosaliste suhtes, olenemata sellest, kas kuritarvitamine toimub ELis või väljaspool seda;

- **rahapesuvastane direktiiv,**[96] milles sätestatakse olulised rahapesuvastased ja terrorismi rahastamise vastased kaitsemeetmed.

Turu üle teevad järelevalvet 27 liikmesriigi finantsasutused[97] Euroopa reguleeriva asutuse, Euroopa Väärtpaberiturujärelevalve (ESMA) koordineerimisel. Kooskõlas finantsturu eeskirjadega kohaldatakse kauplemiskohtade ja investeerimisühingute suhtes rangeid aruandlus- ja läbipaistvusnõudeid. See võimaldab liikmesriikide pädevatel asutustel jälgida turuosaliste kauplemiskäitumist. Lisaks on turukuritarvituse määrusega pandud turuosalistele kohustus kahtlastest korraldustest ja tehingutest viivitamata teatada. Riiklikel asutustel on õigus määrata parandusmeetmeid või karistusi, kui nad leiavad, et teatava käitumise puhul on tegemist turu kuritarvitamisega.

[92] Sõlmitakse lepingud, mille alusel toimub LHÜde üleandmine (peaaegu) kohe.
[93] Euroopa Parlamendi ja nõukogu 15. mai 2014. aasta direktiiv 2014/65/EL finantsinstrumentide turgude kohta ning millega muudetakse direktiive 2002/92/EÜ ja 2011/61/EL (ELT L 173, 12.6.2014, lk 349).
[94] Komisjoni 12. novembri 2010. aasta määrus (EL) nr 1031/2010 Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiivi 2003/87/EÜ (millega luuakse ühenduses kasvuhoonegaaside saastekvootidega kauplemise süsteem) kohase kasvuhoonegaaside saastekvootide enampakkumise ajastamise, haldamise ja muude aspektide kohta (ELT L 302, 18.11.2010, lk 1).
[95] Euroopa Parlamendi ja nõukogu 16. aprilli 2014. aasta määrus (EL) nr 596/2014, mis käsitleb turukuritarvitusi (turukuritarvituse määrus) ning millega tunnistatakse kehtetuks Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiv 2003/6/EÜ ja komisjoni direktiivid 2003/124/EÜ, 2003/125/EÜ ja 2004/72/EÜ (ELT L 173, 12.6.2014, lk 1).
[96] Euroopa Parlamendi ja nõukogu 20. mai 2015. aasta direktiiv (EL) 2015/849, mis käsitleb finantssüsteemi rahapesu või terrorismi rahastamise eesmärgil kasutamise tõkestamist ning millega muudetakse Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrust (EL) nr 648/2012 ja tunnistatakse kehtetuks Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiv 2005/60/EÜ ja komisjoni direktiiv 2006/70/EÜ (ELT L 141, 5.6.2015, lk 73).
[97] Loetelu riikide pädevatest asutustest, kes on turukuritarvituse määruse kohaselt vastutavad, on kättesaadav ESMA veebisaidil.

Finantsturu eeskirjad on ELi CO_2-turu terviklikkuse ja läbipaistvuse tagamisel oluline kaitsemeede. Seni on kehtestatud raamistik toiminud hästi ja see on eeskirjade nõuetekohase rakendamise tagamiseks oluline.

ESMA avaldab igal aastal teabe Euroopa eri turgude, sealhulgas CO_2-turu hinnangulise suuruse kohta. ESMA kõige hiljutisema, 2020. aasta kohta käiva hinnangu kohaselt kaubeldi LHÜdega ligikaudu kogusummas 687 miljardit eurot[98]. Ülekaalukalt suurima osa sellest turu kogusummast annavad LHÜde tuletisinstrumendid. Enamik tehinguid tehakse kauplemiskohtades (umbes 95 %) ja ainult väike osa väljaspool börsi.

Tuletisinstrumendid on tähtsad, kuna need võimaldavad HKSiga hõlmatud käitajatel CO_2-hinnaga seotud riski paindlikult juhtida. Neid lepinguid pakuvad börsid ja finantsvahendajad, kellel on õigus koondada LHÜsid eri finantstoodetesse turueelistuste ja kehtestatud õigusraamistiku alusel.

Nagu kõigile muudele turgudele, avaldas COVID-19 pandeemia 2020. aastal mõju ka ELi CO_2-turule. Kriisi tagajärjel langes LHÜde hind 2019. aasta keskmiselt tasemelt, s.o 24,84 eurolt 14,71 eurole[99]. CO_2-hinnad taastusid siiski kiiresti. Turuanalüütikud on juhtinud tähelepanu sellele, et turustabiilsusreserv parandas märkimisväärselt turu vastupanuvõimet suurte nõudlussõokkide suhtes, näiteks üleilmsest pandeemiast põhjustatud šoki suhtes.

LHÜde hinda võivad mõjutada paljud tegurid[100]. Eelkõige toovad juhtivad turuanalüütikud välja turustabiilsusreservi, mis korrigeerib turuülejääki, ja turuosaliste pikaajalised poliitilised ootused. CO_2-turg on tulevikku suunatud ja eeldab, et tulevikus tehakse õigusaktides muudatusi. Euroopa kliimamääruses sätestatud suuremate 2030. aasta kliimaeesmärkide saavutamiseks on vaja ELi HKSi heitkoguste madalamat piirmäära, mis vähendaks LHÜde pakkumist. Analüütikute sõnul võtavad turuosalised seda eeldatavat muutust juba tegurina arvesse.

HKSi nõudeid täitvad üksused moodustavad endiselt suurima kategooria nii esmasel kui ka järelturul. Ühisel enampakkumisplatvormil enampakkumistel osalemise õigusega pakkujate arv pisut suurenes ja 2020. aasta detsembri seisuga oli osalejaid 90. Enamik osalisi olid käitajad (72 %), ülejäänud aga investeerimisühingud ja krediidiasutused (18 %) ning MiFIDi nõuete täitmisest vabastatud isikud (10 %)[101].

Järelturu puhul nõutakse MiFIDi eeskirjadega, et kauplemiskohad ja investeerimisühingud teataksid pädevatele asutustele LHÜdena hoitavatest positsioonidest. Eri turuosaliste, sealhulgas investeerimisühingute poolt LHÜdena hoitavate positsioonide koondjaotus on

[98] ESMA's opinion on ancillary activity – market size calculation – update for the year 2020 (ESMA arvamus kõrvaltegevuse kohta – turu suuruse arvutamine – 2020. aastaks ajakohastamine).
[99] Hind 23. märtsil 2020 (14,71 eurot).
[100] Mõned lühiajalised tegurid on gaasi- ja naftahinnad, ilmastikutingimused, taastuvenergia tootmine, oksjonite kavandamine, tasuta eraldamine jne.
[101] See puudutab MiFIDis määratletud eraldi kategooria ettevõtjaid, kes kauplevad finantsinstrumentidega, kuid teevad seda kõrvaltegevusena (väikese osana nende üldisest äritegevusest).

samuti avalikult kättesaadav ja avaldatakse ESMA veebilehtedel kord nädalas[102]. Need aruanded annavad hea ülevaate mahtude jaotumisest turuosaliste vahel ja näitavad, et spekulatiivse käitumisega seostatavate investeerimisfondide hoitavate positsioonide osatähtsus turu kogupositsioonides on väike.

4. etapi algust iseloomustas märkimisväärne muutus järelturul. Varem toimus suur osa järelturul kauplemisest Ühendkuningriigis asuva kauplemisplatvormi ICE Futures Europe vahendusel. 7. juunil 2021 viis ICE London ELi LHÜdega (nii hetke- kui ka tuletisinstrumendilepingute alusel kaubeldavad) kauplemise üle Madalmaades asuvasse tütarettevõttesse ICE Endex. ICE Endexis kauplemise üle teeb järelevalvet Madalmaade finantsturgude amet.

2021. aasta energiahindade tõus on tekitanud uuesti huvi CO_2-hindade ja ELi CO_2-turu järelevalvekorra vastu. Üksmeelselt ollakse seisukohal, et hinnatõusu peamine põhjus on maailma rekordiline gaasihind ning et CO_2-hinna tõusu mõju on palju väiksem. Komisjoni 13. oktoobri 2021. aasta teatisest[103] nähtub, et gaasihinna tõusu mõju elektrihinnale on üheksa korda suurem kui CO_2-hinna tõusu mõju. Õiglane hinnakujundus ELi CO_2-turul ja turu terviklikkus on tagatud tõhusa järelevalvekorraga, mida kohaldatakse ka muude finantsturgude suhtes. Siiski teatas komisjon, et ta palub ESMA-l veelgi tõhustada ELi CO_2-turu arengusuundade jälgimist.

6. HEITKOGUSTEGA SEOTUD SEIRE, ARUANDLUS JA TÕENDAMINE

ELi HKSi 3. etapi (2013–2020) ja sellele järgneva perioodi seire, aruandluse, tõendamise ja akrediteerimise nõuded on ühtlustatud seire- ja aruandlusmääruses[104] ning akrediteerimis- ja tõendamismääruses[105].

ELi HKSi seiresüsteem on kavandatud n-ö algmoodulite meetodil, mis annab käitajatele palju paindlikkust kulutõhususe saavutamiseks, tagades samas heiteseire andmete suure usaldusväärsuse. Selleks on käitajatel lubatud kasutada mitut seiremeetodit (arvutus- või mõõtmispõhist meetodit ning erandkorras ka varumeetodit), sealhulgas neid käitise eraldi osade tarvis kombineerida. Õhusõiduki käitajate puhul on lubatud kasutada vaid arvutuspõhist meetodit, kusjuures peamine näitaja on kütusetarbimine, mis arvutatakse välja ELi HKSiga hõlmatud lendude puhul. Seire- ja aruandlusmäärusega kehtestatud nõue, mille kohaselt peab käitistel ja õhusõiduki käitajatel olema asjaomaste pädevate asutuste kinnitatud seirekava, aitab ära hoida seiremeetodite meelevaldset valimist ja ajalisi erinevusi

[102] Kaubatuletisinstrumentide positsioonide nädalapõhise aruandluse süsteem

[103] Komisjoni teatis Euroopa Parlamendile, Euroopa Ülemkogule, Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomiteele ning Regioonide Komiteele: „Toimetulek energiahindade tõusuga: meetme- ja toetuspakett“ (COM(2021) 660 final).

[104] Komisjoni 19. detsembri 2018. aasta rakendusmäärus (EL) 2018/2066, mis käsitleb Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiivi 2003/87/EÜ kohast kasvuhoonegaaside heite seiret ja aruandlust ning millega muudetakse komisjoni määrust (EL) nr 601/2012 (ELT L 334, 31.12.2018, lk 1).

[105] Komisjoni 19. detsembri 2018. aasta rakendusmäärus (EL) 2018/2067, milles käsitletakse andmete tõendamist ja tõendajate akrediteerimist vastavalt Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiivile 2003/87/EÜ (ELT L 334, 31.12.2018, lk 94).

(üksikasjalik ülevaade ELi HKSis osalevates riikides kohaldatavast seirest on esitatud lisatud komisjoni talituste töödokumendi 11. liite punktis 11.1).

Akrediteerimis- ja tõendamismäärusega kehtestati tõendajate akrediteerimise suhtes kogu ELi hõlmav ühtlustatud lähenemisviis. Selleks et tõendajad saaksid teha tõendamistoiminguid kooskõlas akrediteerimis- ja tõendamismäärusega, peab nad akrediteerima riiklik akrediteerimisasutus. See ühtne akrediteerimissüsteem võimaldab tõendajatel tegutseda vastastikuse tunnustamise alusel kõigis süsteemis osalevates riikides, misläbi kasutatakse täielikult ära siseturu eelis ja tagatakse teenuse piisav kättesaadavus ELis (ELi HKSis osalevates riikides akrediteerimis- ja tõendamismääruse rakendamise kohta üksikasjaliku ülevaate saamiseks vt lisatud komisjoni talituste töödokumendi 11. liite punkt 11.2).

Seire- ja aruandlusmäärust ning akrediteerimis- ja tõendamismäärust ajakohastati esimest korda 2018. aastal, et täiustada, selgitada ja lihtsustada seire-, aruandlus-, tõendamis- ja akrediteerimiseeskirju ning tõhustada süsteemi. Seejärel, 2019. aasta veebruaris, alustati kahe määruse teistkordset ajakohastamist. Selle eesmärk oli käsitleda lahendamata küsimusi, nagu uuesti sõnastatud taastuvenergiadirektiivi rakendamine. Selle tulemusena võeti 14. detsembril 2020 vastu komisjoni rakendusmäärus 2020/2085, millega muudeti seire- ja aruandlusmäärust,[106] ning komisjoni rakendusmäärus 2020/2084,[107] millega muudeti akrediteerimis- ja tõendamismäärust.

ELi HKSis osalevatel riikidel on süsteemi rakendamise eest vastutavate pädevate asutuste suhtes eri lähenemisviisid. Mõnes riigis on kaasatud mitu kohalikku asutust, teistes aga on rakendamine korraldatud tsentraliseeritumalt (ELi HKSis osalevate riikide halduskorrast üksikasjalikuma ülevaate saamiseks vt lisatud komisjoni talituste töödokumendi 11. liite punkt 11.3). Üldiselt on ELi HKSi haldamise korraldus osalevates riikides osutunud kogu 3. etapi jooksul enamasti tõhusaks.

Mis puudutab täitmise tagamise meetmeid, siis on ELi HKSi direktiiviga ette nähtud rahatrahv 100 eurot (indekseeritud inflatsiooni suhtes) iga õhku paisatud CO_2-tonni kohta, mille eest ei ole LHÜsid tähtajaks tagastatud. Seda tuleb maksta lisaks tagastamise hinnale. ELi HKSi rakendamisega seotud rikkumiste suhtes kohaldatavad muud karistused põhinevad iga asjaomase riigi kehtestatud riigisisestel sätetel (ELi HKSis osalevates riikides selle nõuete täitmisest üksikasjaliku ülevaate saamiseks vt lisatud komisjoni talituste töödokumendi 11. liite punkt 11.4).

Nõuetele vastavuse tagamise süsteemi tõhusus on suurenenud, sest seire- ja aruandlusmäärusega võimaldati riikidel muuta elektrooniline aruandlus kohustuslikuks. Üle poole ELi HKSis osalevatest riikidest teatas 3. etapis seirekavade, heitearuannete,

[106] Komisjoni 14. detsembri 2020. aasta rakendusmäärus (EL) 2020/2085, millega muudetakse ja parandatakse rakendusmäärust (EL) 2018/2066, mis käsitleb Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiivi 2003/87/EÜ kohast kasvuhoonegaaside heite seiret ja aruandlust (ELT L 423, 15.12.2020, lk 37).

[107] Komisjoni 14. detsembri 2020. aasta rakendusmäärus (EL) 2020/2084, millega muudetakse ja parandatakse rakendusmäärust (EL) 2018/2067, milles käsitletakse andmete tõendamist ja tõendajate akrediteerimist vastavalt Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiivile 2003/87/EÜ (ELT L 423, 15.12.2020, lk 23).

tõendamisaruannete ja/või täiustamisaruannete elektrooniliste vormide kasutamisest. Ülejäänud riigid teatasid, et kasutavad ELi HKSi aruandluseks mõnd liiki automaatset IT-süsteemi.

Kogu 3. etapi jooksul ja hoolimata COVID-19 kriisist tulenevast keerulisest majandusolukorrast, mis mõjutas nõuete täitmise tsüklit 2020. ja 2021. aastal, oli ELi HKSi nõuete täitmise määr püsivalt väga kõrge. Ettevõtjad, kelle tegevusest tuleneb enamik aastatel 99 % paiksetest käitistest ja lennundussektorist pärinevast heitest, täitsid oma juriidilised kohustused.

7. ELI HKSi JA ŠVEITSI HKSi SEOTUS

Detsembris 2015 toimunud UNFCCC osaliste 21. konverentsil jõudsid lõpule läbirääkimised, mis puudutasid ELi HKSi sidumist Šveitsi CO_2-turuga. Nõukogu otsuse (EL) 2017/2240[108] alusel kirjutati sidumislepingule[109] alla, seda kohaldati ajutiselt alates 23. novembrist 2017 ja see kiideti ELi nimel heaks nõukogu otsusega (EL) 2018/219[110]. EL ja Šveitsi Konföderatsioon vahetasid ratifitseerimiskirjad 6. detsembril 2019 pärast seda, kui Šveitsi Konföderatsioon oli 5. detsembri 2019. aasta otsusega 2/2019 laiendanud oma HKSi kohaldamisala lennundussektorile[111]. Seega jõustus sidumisleping 1. jaanuaril 2020[112]. Sellest ajast alates kohaldatakse ELi HKSi ja Šveitsi HKSi 2020. aasta heitkoguste suhtes seotud süsteeme.

Sidumisleping ei mõjuta ELi HKSi ja Šveitsi HKSi sõltumatust. Mõlemad süsteemid jäävad sõltumatuks erinevalt Islandi, Liechtensteini ja Norra süsteemidest, mis on EMP lepingus sätestatud mehhanismide kaudu täielikult ELi HKSi lõimitud. Sidumislepingus on määratud kindlaks tingimused ja nõuded, mille alusel kõnealused kaks süsteemi on seotud, ning kehtestatud ELi HKSi direktiivi[113] artiklis 25 sätestatud sidumistingimuste täitmise tagamiseks vajalik mehhanism.

Lennundussektori lisamine sidumislepingusse oli ELi jaoks oluline nõue. Lepingu artikli 6 kohaselt kohaldab Šveits kohaldamisala, piirmäära ja LHÜde eraldamise suhtes sama lähenemisviisi, mida kohaldatakse ELi HKSi puhul. Šveitsi riigisisesed lennud ja Šveitsist

[108] Nõukogu 10. novembri 2017. aasta otsus (EL) 2017/2240 Euroopa Liidu ja Šveitsi Konföderatsiooni vahelise kasvuhoonegaaside heitkogustega kauplemise süsteemide sidumise lepingu liidu nimel allkirjastamise ja selle ajutise kohaldamise kohta (ELT L 322, 7.12.2017, lk 1).
[109] Euroopa Liidu ja Šveitsi Konföderatsiooni vaheline kasvuhoonegaaside heitkogustega kauplemise süsteemide sidumise leping (ELT L 322, 7.12.2017, lk 3).
[110] Nõukogu 23. jaanuari 2018. aasta otsus (EL) 2018/219 Euroopa Liidu ja Šveitsi Konföderatsiooni vahelise kasvuhoonegaaside heitkogustega kauplemise süsteemide sidumise lepingu sõlmimise kohta (ELT L 43, 16.2.2018, lk 1).
[111] Euroopa Liidu ja Šveitsi Konföderatsiooni vahelise kasvuhoonegaaside heitkogustega kauplemise süsteemide sidumise lepinguga asutatud ühiskomitee 5. detsembri 2019. aasta otsus nr 2/2019, millega muudetakse Euroopa Liidu ja Šveitsi Konföderatsiooni vahelise kasvuhoonegaaside heitkogustega kauplemise süsteemide sidumise lepingu I ja II lisa (ELT L 314, 29.9.2020, lk 68).
[112] Teade Euroopa Liidu ja Šveitsi Konföderatsiooni vahelise kasvuhoonegaaside heitkogustega kauplemise süsteemide sidumise lepingu jõustumise kohta (ELT L 330, 20.12.2019, lk 1).
[113] ELi HKSi direktiivi artikli 25 kohaselt võib ELi HKSi siduda ühitatavate kasvuhoonegaaside lubatud heitkoguse ühikutega kauplemise kohustuslike süsteemidega, mille puhul seatakse piirangud absoluutheitele.

EMPsse suunduvad lennud kuuluvad Šveitsi HKSi kohaldamisalasse ning EMPst Šveitsi suunduvad lennud ELi HKSi kohaldamisalasse. See võimaldab sidumislepinguga aidata kaasa nii ELi HKSi kui ka Šveitsi HKSi keskkonnaalase terviklikkuse tagamisele.

Nagu näha (vt tabel 7), ei olene kahe süsteemi kokkusobivus mitte suurusest, vaid kvalitatiivsetest nõuetest ja kaalutlustest, mille abil tagatakse seotud CO_2-turgude terviklikkus ja käitajate jaoks võrdsed tingimused.

Tabel 7. ELi HKSi ja Šveitsi HKSi võrdlus

<table>
<tr><th></th><th colspan="2">ELi HKS</th><th colspan="2">Šveitsi HKS</th></tr>
<tr><td>2020. aastal enampakkumistel müüdud üldiste LHÜde arv</td><td colspan="2">778 505 000</td><td colspan="2">265 000 (millest 175 000 müüdi 2020. aasta enampakkumiste tühistamise tõttu 2021. aastal enampakkumistel)</td></tr>
<tr><td>2020. aastal enampakkumistel müüdud, lennunduse LHÜde arv</td><td colspan="2">9 174 000</td><td colspan="2">196 500</td></tr>
<tr><td>2020. aastal tasuta eraldatud üldiste LHÜde arv</td><td colspan="2">66 775 8544</td><td colspan="2">4 391 331</td></tr>
<tr><td rowspan="2">2020. aastal lennundusele tasuta eraldatud LHÜde arv</td><td>ELi lennunduse LHÜd ELi HKSi jaoks</td><td>Šveitsi lennunduse LHÜd Šveitsi HKSi jaoks</td><td>Šveitsi lennunduse LHÜd Šveitsi HKSi jaoks</td><td>ELi lennunduse LHÜd ELi HKSi jaoks</td></tr>
<tr><td>32 486 017</td><td>501 278</td><td>570 696</td><td>473 521</td></tr>
<tr><td>Paiksete käitiste tõendatud heitkogused 2020. aastal</td><td colspan="2">1 355 141 953</td><td colspan="2">4 874 278</td></tr>
<tr><td rowspan="2">Lennundusettevõtjate tõendatud heitkogused 2020. aastal[114]</td><td>ELi HKS</td><td>Šveitsi HKS</td><td>Šveitsi HKS</td><td>ELi HKS</td></tr>
<tr><td>24 917 481</td><td>299 610</td><td>283 329</td><td>366 102</td></tr>
<tr><td>Paiksete käitiste arv 2020. aastal</td><td colspan="2">10 437[115]</td><td colspan="2">51</td></tr>
<tr><td>Lennuettevõtjate arv 2020. aastal</td><td colspan="2">352[116]</td><td colspan="2">3</td></tr>
</table>

Allikas: ELi tehingulogi ja Šveitsi register[117]

Alates sidumislepingu jõustumisest võib kummagi süsteemi kohaldamisalas tekkivaid heitkoguseid katta kummagi süsteemi raames väljastatud LHÜde tagastamisega. Seega saavad kummagi süsteemi käitajad juurdepääsu suuremale turule, mis võib suurendada tõhusust. Selleks loodi lepingu artikli 3 lõikes 2 sätestatud nõude kohaselt mõlema süsteemi registrite vahel otsene seos, et LHÜsid saaks kanda ühes süsteemis olevalt kontolt üle teises süsteemis olevale kontole.

[114] Mõnel lennundusettevõtjal on nõuete täitmise kohustus mõlema süsteemi alusel.
[115] Käitajad, keda ei ole 2020. aastal ELi registri alusel välja jäetud; heitkogustest teatanud käitajate arv on 10 317.
[116] Käitajad, keda ei ole 2020. aastal ELi registri alusel välja jäetud; heitkogustest teatanud käitajate arv on 320.
[117] Šveitsi HKSi register

Pärast sidumislepingu jõustumist 2020. aastal kasutasid käitajad (nii paiksed kui ka lennundussektori käitajad) 642 413 Šveitsi HKSi raames välja antud LHÜd,[118] kasutades ära ELi ja Šveitsi HKSi sidumisest tulenevat suuremat paindlikkust.

Alljärgnevates tabelites 8 ja 9 on näidatud sidumise mõju või see, mil määral ja millised ELi HKSi (tabel 8) või Šveitsi HKSi (tabel 9) hallatavad käitajad sidumisest kasu said, kasutades oma tagastamiskohustuse täitmiseks teises süsteemis välja antud LHÜsid.

ELi HKSi puhul kasutasid paiksed käitised Šveitsi HKSi LHÜsid nõuete täitmiseks vaid väga vähesel määral – nendega täideti 0,0044 % kohustustest, kasutades vähem kui 60 000 Šveitsi üldist LHÜd. ELi HKSi kohaldamisalasse kuuluvad õhusõidukite käitajad täitsid 2,34 % oma kohustustest, kasutades selleks Šveitsi lennunduse LHÜsid, kuid mitte üldisi LHÜsid.

Tabel 8. ELi HKSi raames nõuete täitmiseks kasutatud ühikud

ELI HKS							
Paiksed käitised	Tasuta eraldamine ja enampakkumistel müümine	Tõendatud heitkogused	Tagastatud ühikud				
			kokku	ELi üldised LHÜd	Šveitsi üldised LHÜd 2020		
	1.446.263.544	1.355.141.953	1.348.077.920	1.348.018.396	59.524		
% koguarvust			100%	99,9956%	0,0044%		
Lennundusettevõtjad	Tasuta eraldamine (sh Šveitsi HKS) and enampakkumistel müümine	Tõendatud heitkogused, sh Šveitsi HKSi	Tagastatud ühikud				
			kokku	ELi lennunduse LHÜd	ELi üldised LHÜd	Šveitsi lennunduse LHÜd 2020	Šveitsi üldised LHÜd 2020
	42.177.108	25.217.091	24.880.715	12.292.505	12.005.321	582.889	0
% koguarvust			100%	49,41%	48,25%	2,34%	0,00%

Šveitsi HKSi puhul täitsid paiksed käitised 0,19 % oma kohustustest ELi HKSi LHÜsid kasutades. Šveitsi HKSi kohaldamisalasse jäävad õhusõiduki käitajad kasutasid ELi HKSi üldiseid ja lennunduse LHÜsid seevastu üle 40 % kohustuste täitmiseks. See oli tingitud ELi LHÜde eraldamisest mõnele Šveitsi HKSis osalevale käitajale, et katta nende ELi HKSi raames tekkivad heitkogused.

Tabel 9. Šveitsi HKSi raames nõuete täitmiseks kasutatud ühikud

Šveitsi HKS									
Paiksed käitised	Tasuta eraldamine ja enampakkumistel müümine (Šveitsi üldised LHÜd)	Tõendatud heitkogused	Tagastatud ühikud						
			kokku	ELi üldised LHÜd	Šveitsi üldised LHÜd 2020	THV			
	4.656.331	4.874.278	4.877.617	9.390	4.761.361	106.866			
% koguarvust			100%	0,19%	97,62%	2,19%			
Lennundusettevõtjad (haldaja Šveits)	Tasuta eraldamine (sh EL HKS) and enampakkumistel müümine	Tõendatud heitkogused, sh ELi HKSi raames	Tagastatud ühikud						
			kokku	ELi lennunduse LHÜd	ELi üldised LHÜd	Šveitsi lennunduse LHÜd	Šveitsi üldised LHÜd	THV	
	1.240.717	649.431	649.971	263.375	540	373.640	0	12.416	
% koguarvust			100%	40,52%	0,08%	57,49%	0,00%	1,91%	

Tabel 10. ELi ja Šveitsi HKSi vaheline LHÜde ülekandmine, september 2020 – aprill 2021

Ülekanded (kummagi süsteemi üldised ja lennunduse LHÜd)

[118] Selle arvu puhul on arvesse võetud otsest eraldamist.

Kust	*Kuhu*	*Kokku*
EL	CH	977,065
CH	EL	450,578
Saldo		**526,487**

8. ENERGIATÕHUSUSE DIREKTIIVI NING RIIKLIKE ENERGIA- JA KLIIMAKAVADE RAKENDAMISE MÕJU ELI HKSile

CO_2-turgu käsitlevas aruandes tuleks võtta arvesse energiatõhususe direktiivi rakendamise mõju ning lõimitud riiklike energia- ja kliimakavade poliitikasuundade ja meetmete üldist mõju ELi HKSi toimimisele, sealhulgas LHÜde pakkumise ja nõudluse vahelisele tasakaalule ELi CO_2-turul[119]. Käesolevas peatükis käsitletakse neid kahte teemat.

8.1. Energiatõhususe direktiivi rakendamise mõju ELi HKSile

ELi HKSi ja energiatõhususe direktiivi vahelisi vastastikmõjusid on mitu, eelkõige avalduvad need siis, kui poliitikameetmed mõjutavad süsteemi kohaldamisalasse kuuluvate käitajate energiatõhusust. Energiatõhususe direktiivi artikliga 8 edendatakse kulutõhusaid energiatõhususmeetmeid, nõudes suurtelt käitajatelt iga nelja aasta tagant energiaauditi tegemist või sertifitseeritud energia- või keskkonnajuhtimissüsteemi kasutamist. See aitab suurtel käitajatel välja selgitada energiakadusid, energiasäästupotentsiaali ja kulutõhusaid meetmeid nende energiatarbimise vähendamiseks.

Energiatõhususe direktiivi keskne säte, mille otsene eesmärk on tagada energiasääst, on artikkel 7, millega nõutakse liikmesriikidelt poliitikameetmete võtmist energiasäästu saavutamiseks[120]. Kuna liikmesriigid saavad valida, millistele sektoritele keskenduda, võivad need meetmed avaldada mõju ELi HKSist tulenevatele kohustustele. Mis puudutab võimalikku mõju ELi HKSi sektoritele, võib liikmesriikide meetmed jagada järgmisesse nelja kategooriasse.

- Energiatõhususe poliitikameetmed, mida rakendatakse ELi HKSi kohaldamisalast välja jäävates sektorites, millel ei ole süsteemiga otsest seost, näiteks vana söeahju asendamine tõhusama biomassil töötava katlaga.
- Energiatõhususmeetmed, mille eesmärk on vähendada sellise energia tarbimist, mida tarnivad HKSis osalevad sektorid, näiteks elektri ja kaugkütte tarnijad ja rafineerimistehased, mis tarnivad kütust transpordisektorile ja kütmiseks. Need hõlmavad kaugküttega varustatavate hoonete isoleerimist, elektriseadmete väljavahetamist ja transpordisektori kütusesäästlikkuse meetmeid. Kuigi asjaomased otsused tehakse väljaspool ELi HKSiga hõlmatud käitisi, võib CO_2 hinnaga antav signaal stimuleerida turuosaliste, eelkõige tarbijate tegevust.

[119] Tuginedes Euroopa Parlamendi ja nõukogu 11. detsembri 2018. aasta direktiivi (EL) 2018/2002 (millega muudetakse direktiivi 2012/27/EL, milles käsitletakse energiatõhusust) (ELT L 328, 21.12.2018, lk 210) artiklile 24 ning Euroopa Parlamendi ja nõukogu 11. detsembri 2018. aasta määruse (EL) 2018/1999 (milles käsitletakse energialiidu ja kliimameetmete juhtimist) (ELT L 328, 21.12.2018, lk 1) artiklitele 29 ja 35.
[120] Komisjoni soovitus energiasäästukohustuse ülevõtmise kohta (C(2019) 6621 final).

- Poliitikameetmed, millega edendatakse tegevust, mille tulemusena vahetatakse energiakandja välja, näiteks asendatakse elektriline kütteseade päikesekütteseadmega (millega kaasneb energiatarbimise vähenemine HKSi sektoris) või gaasikatel soojuspumbaga (millega kaasneb energiatarbimise suurenemine HKSi sektoris).
- Poliitikameetmed, millega edendatakse ELi HKSi kohaldamisalasse kuuluvate käitiste põhiprotsesside energiatõhusust.

Viimati nimetatud meetmed puudutavad otseselt ELi HKSi. Ajavahemikul 2014–2020 teatasid Belgia, Madalmaad ja Rumeenia[121] artikli 7 kohastest poliitikameetmetest, millega keskendutakse HKSi käitistele – vabatahtlikest kokkulepetest (Belgia ja Madalmaade puhul) või samaväärsetest meetmetest (Rumeenia puhul)[122]. Nende meetmed andsid suure osa kumulatiivsest energiasäästust, millest need riigid aastate 2014–2018 kohta teatasid: 61 % Belgia puhul, 20 % Madalmaade puhul ja 44 % Rumeenia puhul[123]. Kuigi vabatahtlikes kokkulepetes on sätestatud, et käitajad peaksid seadma endale energiatõhusus- või energiasäästueesmärgid, ei pea need olema seotud vaid ELi HKSi kohaldamisalasse jääva energiatarbimisega. Tegelikult tuleneb suurem osa energiasäästust tõenäoliselt ELi HKSi kohaldamisalasse jäävate tööstusprotsesside energiatõhususe suurendamisest, kuid osa säästust võib tuleneda selle süsteemi välisest energiatarbimisest (nt kütusesäästlikkus transpordisektoris, energiatõhusus kontorites). Kuigi enamik liikmesriike hõlmab oma meetmevalikusse vähemalt ühe poliitikameetme, mis on suunatud ELi HKSi kohaldamisalasse jäävatele tööstusharudele, ei eristata artikli 7 kohaselt esitatud andmetes HKSi tööstusharudest tuleneva säästu osakaalu muudest (all)sektoritest tuleneva säästu osakaalust.

2014. aastast kuni 2020. aasta juunini väldanud ajavahemiku puhul käsitleti mõju ELi HKSile energiatõhususe direktiivi artikli 7 lõike 4 sätetes.

- Artikli 7 lõike 4 punktis b osutati võimalusele, mida liikmesriigid võisid kasutada ajavahemiku 2014–2020 kohta nõutava energiasäästu arvutamisel. Nad võisid arvutustest täielikult või osaliselt välja jätta sellise energia müügi mahu, mida

[121] Liikmesriikidel oli kohustus esitada igal aastal aruanne kuni 30. aprillini 2020. Kogu kohustusperioodi kohta käiv lõpparuanne tuleb esitada 2022. aasta märtsiks. Need kolm liikmesriiki on kavandanud meetme, millega käsitletakse konkreetselt ELi HKSi kohaldamisalasse kuuluvaid tööstusharusid. Märkimisväärselt rohkem on neid meetmeid, mis on suunatud tööstusharudele üldiselt (need võivad hõlmata ELi HKSi kohaldamisalasse kuuluvaid ja sellest välja jäävaid tööstusharusid). ELi energiatõhususe meetmete andmebaasis ODYSSEE-MURE on loetletud enam kui 200 meedet, mis on suunatud liikmesriikide tööstusharudele.

[122] Vabatahtlikud kokkulepped ja samaväärsed meetmed on mõlemad alternatiivmeetmed energiatõhususe direktiivi artikli 7 punkti b tähenduses. Direktiivi algne versioon, mis võeti vastu 2012. aastal, sisaldas alternatiivmeetmete mitteammendavat loetelu, kuid pärast direktiivi läbivaatamist 2018. aastal jäeti loetelu sellest välja.

[123] Need arvud pärinevad iga-aastastest aruannetest, mille liikmesriigid on esitanud kooskõlas energiatõhususe direktiivi artikli 24 lõikega 1. Osakaalud on arvutatud artikli 7 kohase kumulatiivse säästu suhtes, millest teatati aastate 2014–2018 kohta.

kasutatakse ELi HKSi kohaldamisalasse kuuluvates tööstusharudes. Seda võimalust kasutasid 15 liikmesriiki[124].

- Artikli 7 lõike 4 punktiga c nähti liikmesriikidele ette võimalus teatada energiasäästust, mis tuleneb energiatõhususe suurendamise meetmetest pakkumise poolel, ning võtta seda arvesse artikli 7 lõigete 2 ja 3 kohaselt energiasäästu arvutamisel. Seda võimalust on kasutanud ainult kolm liikmesriiki[125].

Energiatõhususe poliitikameetmetest tulenev energiasääst HKSis vähendab nõudlust LHÜde järele. Mõju kasvuhoonegaaside heitele on mitmetahulisem, kuna HKSiga piiratakse kõigi kohaldamisalasse jäävate üksuste koguheidet ning turustabiilsusreservi abil korrigeeritakse pakkumise ja nõudluse tasakaalustamatust. Energiasääst HKSiga otseselt hõlmatud või kaudselt seotud sektorites võib seega aidata vähendada heitkoguseid või alandada CO_2 hinda. Niivõrd, kuivõrd energiatõhususe poliitikameetmed kõrvaldavad turutõrkeid ja tõkkeid, mis takistavad kulutõhusate energiasäästumeetmete kasutuselevõttu, ning toovad lisakasu, võimaldavad need ka osalejatel vähendada heidet väiksemate kuludega. ELi HKSi CO_2-hinna stiimul aitab omakorda kaasa ELi eesmärkide ja artikli 3 kohaste soovituslike riiklike energiatõhususe eesmärkide saavutamisele.

8.2. Riiklike energia- ja kliimakavade rakendamise mõju ELi HKSile

2019. aastal valminud 27 lõimitud riiklikus energia- ja kliimakavas antakse ülevaade sellest, kuidas ELi liikmesriigid kavatsevad läbida kliimaneutraalsusele ülemineku esimese etapi aastatel 2021–2030.

Lõimitud riiklikke energia- ja kliimakavasid käsitlevast komisjoni hinnangust[126] nähtub, et olemasolevate ja kavandatud meetmete abil kavatsevad liikmesriigid vähendada heidet 1990. aastaga võrreldes 41 %, millega ületatakse ELi varasem 2030. aasta heitkoguste vähendamise eesmärk (40 %). Kavadest nähtub ka, et peaaegu kõik liikmesriigid, kes kasutavad elektrienergia tootmiseks sütt, lõpetavad järk-järgult selle kasutamise või on kehtestanud tähtajad selle kasutamise järkjärguliseks lõpetamiseks. Kokku 21 liikmesriiki on kas juba söevabad[127] või võtnud kohustuse söe (sealhulgas pruunsöe ja turba) kasutamine järk-järgult lõpetada, esitades riiklikus energia- ja kliimakavas selleks konkreetsed tähtajad. Lõimitud riiklikke energia- ja kliimakavade prognooside kohaselt väheneb 2030. aastaks söe kasutamine 2015. aastaga võrreldes 70 % ning 2030. aastaks moodustab taastuvatest energiaallikatest toodetud elektri maht toodetava elektri kogumahust 60 %. Sellised muutused

[124] Seda võimalust ei saa kasutada aastatel 2021–2030, kuna selle kohustusperioodi puhul ei vähenda energiatõhususe direktiivi artikli 7 lõikes 4 sätestatud võimalused nõutava kumulatiivse säästu miinimumkogust (vt direktiivi artikli 7 lõige 5).
[125] Taani (kaugküttega seotud energiasääst energiatõhususkohustuste süsteemi osana), Rumeenia (viis meedet, mis käsitlevad elektrijaamade tõhusust, tõhusat koostootmist, ülekande- ja jaotusvõrkude tõhusust ning kaugkütte tõhusust) ja Sloveenia (kolm meedet, mis on seotud kaugkütte tõhususega).
[126] Hinnang lõimitud riiklikele energia- ja kliimakavadele (COM(2020) 564 final) on kättesaadav siin: https://eur-lex.europa.eu/legal-content/ET/TXT/PDF/?uri=CELEX:52020DC0564&from=EN
Igale lõimitud riiklikule energia- ja kliimakavale eraldi antud komisjoni hinnangud on kättesaadavad siin: https://ec.europa.eu/energy/topics/energy-strategy/national-energy-climate-plans/individual-assessments_en
[127] Belgia, Eesti, Läti, Leedu, Küpros, Luksemburg ja Malta.

avaldaksid ELi HKSile otsest mõju, millega võib kaasneda heite oluline vähenemine energiasektoris ja seeläbi LHÜde nõudluse vähenemine. Niivõrd, kuivõrd selline poliitikast tingitud järkjärguline kasutuselt kõrvaldamine kiirendab CO_2-turust tingitud järkjärgulist söe kasutuselt kõrvaldamist ja turustabiilsusreserv seda mõju ei neutraliseeri, võib see vähendada HKSi CO_2-hindu.

Komisjoni hinnangust nähtus ka see, et olemasolevate ja kavandatud meetmete kohaselt võiks taastuvenergia osakaal ELi tasandil 2030. aastaks ulatuda 33,1–33,7 %ni, millega ületataks 2030. aastaks seatud eesmärki (vähemalt 32 %). Lõimitud riiklikes energia- ja kliimakavades määratletud täiendavad taastuvenergia valdkonna investeeringud ja reformid võivad seda osakaalu veelgi suurendada. Mis puudutab energiatõhusust, siis 2030. aasta eesmärgi saavutamiseks on vaja seada kõrgemad sihid[128]. Kuigi lõplikud kavad ja ELi tasandil kavandatud meetmed näitavad, et teadlikkus probleemist on suurenenud, tuleb vajakajäämiste kõrvaldamiseks veel teha märkimisväärseid jõupingutusi. Niivõrd, kuivõrd selline areng mõjutaks ELi HKSiga otseselt hõlmatud või kaudselt seotud sektoreid, võib see vähendada nõudlust LHÜde järele. ELi HKSi CO_2-hinna stiimul aitab omakorda kaasa lõimitud riiklikes energia- ja kliimakavades seatud riiklike taastuvenergia eesmärkide ja energiatõhususe eesmärkide saavutamisele.

Pärast 2020. aasta oktoobrit, mil komisjon esitas lõplike lõimitud riiklike energia- ja kliimakavade kohta oma hinnangu, tegid mõned liikmesriigid oma kavades muudatusi ja kohandusi. Üksikasjalikum teave selle mõju kohta on esitatud ELi kliimameetmete 2021. aasta eduaruandes[129]. Kõik liikmesriigid peavad oma lõimitud riiklike energia- ja kliimakavade ajakohastatud versioonid esitama 2023. aasta juunis (projekti vormis) ja 2024. aastal (lõpliku kavana). Nendes peaks olema väljendatud kõrgemad sihid, mis on kooskõlas ELi eesmärgiga vähendada kasvuhoonegaaside netoheidet 2030. aastaks 1990. aastaga võrreldes vähemalt 55 %, ning seejuures on võimaluse korral võetud arvesse 2030. aastaks seatud suuremat energiatõhususeesmärki (energia lõpp- ja primaarenergia tarbimise vähenemine 36–39 %) ja taastuvenergiaeesmärki (taastuvate energiaallikate osakaal ELi energiaallikate kogumis 40 %), mille kohta komisjon tegi ettepaneku Euroopa rohelise kokkuleppe elluviimist käsitleva õigusaktide paketi raames. Komisjon hindab kõiki ajakohastatud kavade projekte 2023. aasta lõpuks ja lõplikke kavasid 2024. aasta lõpuks.

9. JÄRELDUSED JA VÄLJAVAATED

ELi HKSi 3. etapi jooksul (2013–2020) vähenes süsteemi kohaldamisalasse jäävate elektrijaamade ja tootmiskäitiste heide peaaegu 29 %,[130] mis aitas kaasa ligikaudu 43 % üldisele vähenemisele alates süsteemi loomisest 2005. aastal. Kuigi 2020. aasta heitkoguste märkimisväärne 11,4 % vähenemine tuleneb kahtlemata suures osas COVID-19 pandeemia mõjust, oli tegemist järjekordse aastaga, mil jätkus 3. etapis valitsenud peaaegu katkematu

[128] Võrreldes eesmärgiga suurendada energiatõhusust 2030. aastaks vähemalt 32,5 % on primaarenergia tarbimise puhul vahe 2,8 protsendipunkti ja lõppenergia tarbimise puhul 3,1 protsendipunkti.
[129] Kliimameetmete 2021. aasta eduaruanne (COM(2021) 951 final).
[130] Aastatel 2013–2020.

heitkoguste aasta-aastalt vähenemise suundumus. See peegeldab CO_2-heite vähendamise suundumusi, mida on täheldatud peamiselt elektri- ja soojusenergia tootmises. 2019. aasta pandeemiaeelsed heitkogused vähenesid 2018. aastaga võrreldes üle 9 %, kinnitades seda suundumust.

Lennundussektoris suurenes HKSiga hõlmatud kasvuhoonegaaside heide 2013.–2019. aastal 27,5 %, s.o igal aastal kuni aastani 2020, mil valitsenud suundumus pandeemia tõttu pöördus ja tõendatud heitkogused 2019. aastaga võrreldes järsult 63 % vähenesid. Seega oli lennundusest tulenev heide seni suurim 2019. aastal.

3. etapis kokku lepitud õigusaktide muudatused, mille eesmärk on tugevdada ELi HKSi ja korrigeerida LHÜde ülejääki, andsid positiivseid tulemusi. Aastatel 2018–2019, kui turustabiilsusreserv oli toimima hakanud, vähenes ülejääk märkimisväärselt: 1,65 miljardilt LHÜ-lt ligikaudu 1,39 miljardile LHÜ-le. Kuigi 2020. aastal ülejääk väiksema nõudluse tõttu suurenes, kasutatakse täiendav ülejääk eeldatavasti ära järgmise kahe kuni nelja aasta jooksul, mis aitab seega kaasa turu nõuetekohasele toimimisele. Lisaks vähendati avaldatud ülejääginäitaja ja ELi HKSi 4. etappi (2021–2030) käsitlevate õigusaktide alusel 2021. aastal enampakkumiste mahtu peaaegu 40 % ning samamoodi vähendatakse mahtusid ka 2022. aastal.

3. etapi lõpus – pärast seda, kui turustabiilsusreserv oli toimima hakanud – võis täheldada turuosaliste kindluse suurenemist, mida peegeldas jõulisem CO_2-hinna signaal. Hoolimata COVID-19 kriisist tulenevast tööstus- ja lennundussektori raskest majandusolukorrast jäi CO_2-hinna signaal 2020. aastal stabiilseks ja tugevnes 2021. aastal märkimisväärselt, kuna seda mõjutasid kõrged gaasihinnad ja turu prognoosid 2030. aastaks seatud suuremate kliimaeesmärkide mõju kohta.

LHÜde kõrgemast hinnast tingituna suurenes märkimisväärselt ELi HKSis osalevate riikide enampakkumistest saadud kogutulu. 2012. aastast kuni 30. juunini 2021 teenitud tulu ületas 83,5 miljardit eurot, kusjuures 2020. aastal teeniti üle 19 miljardi euro ja 2021. aasta esimesel poolel ligi 14 miljardit eurot[131]. 3. etapi peale kokku kasutati suur osa (75 %) sellest tulust kliima ja energiaga seotud eesmärkidel.

Kogu 3. etapi jooksul ja hoolimata COVID-19 kriisist tulevast keerulisest majandusolukorrast nõuete täitmise tsükli ajal 2020. ja 2021. aastal oli ELi HKSis nõuete täitmise määr püsivalt väga kõrge. Ettevõtjad, kelle tegevusest tuleneb enamikul aastatel 99 % nii paiksetest käitistest kui ka lennundussektorist pärinevast heitest, täitsid oma juriidilised kohustused. ELi HKSi ülesehitus oli jätkuvalt tugev ja osalevates riikides kehtestatud halduslik korraldus on osutunud tõhusaks.

[131] 2020. aasta näitaja puhul on arvesse võetud EL 27, Islandi, Liechtensteini ja Norra ning Ühendkuningriigi andmeid, 2021. aasta näitaja puhul on aga arvesse võetud ainult EL 27 ning Islandi, Liechtensteini ja Norra andmeid.

Esimene kokkulepe siduda ELi HKS teise süsteemiga – Šveitsi HKSiga – 3. etapi viimasel aastal aitab muuta mõlemad CO_2-turud paindlikumaks ja tõhusamaks, võimaldades mõlema süsteemi käitajatel saada kasu suurema turu eelistest.

Järgmisteks aastateks tegi komisjon 2021. aasta juulis vastu võetud Euroopa rohelise kokkuleppe elluviimise paketi raames ettepaneku tugevdada ja laiendada CO_2 hinnastamise rolli, et võimaldada ELil täita suuremaid kliimaeesmärke. ELi HKS jääb ELi kliimapoliitika peamiseks tugisambaks. Järgmises CO_2-turgu käsitlevas aruandes, mis avaldatakse 2022. aasta lõpus, antakse ülevaade ELi HKSi toimimisest 4. etapi esimesel aastal.